

MOGUĆNOSTI I UČINCI INTEGRACIJE HRVATSKOG BANKARSKOG SUSTAVA U EUROPSKU BANKARSKU UNIJU

Čikeš, Mirko

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:799197>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-08**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET**

DIPLOMSKI RAD

**MOGUĆNOSTI I UČINCI INTEGRACIJE
HRVATSKOG BANKARSKOG SUSTAVA U
EUROPSKU BANKARSKU UNIJU**

Mentor:

izv.prof.dr.sc. Roberto Ercegovic

Student:

Mirko Čikeš

Split, studeni 2017.

SADRŽAJ DIPLOMSKOG RADA

1. UVOD	4
1.1 Problem istraživanja	4
1.2 Predmet istraživanja	6
1.3 Istraživačka hipoteza	6
1.4 Ciljevi istraživanja.....	6
1.5 Metode istraživanja.....	7
1.6 Doprinos istraživanja.....	7
1.7 Struktura rada	8
2. EUROPSKA BANKARSKA UNIJA	9
2.1 Razlozi nastanka bankarske unije.....	9
2.2 Struktura Bankarske unije	11
2.2.1 Jedinstveni nadzorni mehanizam	11
2.2.2 Jedinstveni sanacijski mehanizam.....	13
2.2.3 Europski sustav osiguranja depozita	15
2.3 Praktični izazovi implementacije bankarske unije	17
2.3.1 SSM izazov: Uloga ECB-a kao novog nadzornog tijela	17
2.3.2 SRM izazov: dostatnost SRF fonda?.....	18
3. ZAKONODAVNO UPORIŠTE NASTANKA EUROPSKE BANKARSKE UNIJE	21
3.1 Zakonodavno uporište nastanka europske bankarske unije.....	21
3.2 Regulacija europske bankarske unije: obveze i prava sudionika	24
3.2.1 Uredba o kapitalnim zahtjevima (CRR) i Direktiva o kapitalnim zahtjevima IV (CRD IV).....	24
3.2.2 Direktiva o oporavku i sanaciji banaka	28
3.2.3 Izmijenjena Direktiva o sustavima osiguranja depozita (DGS).....	29

4.	ANALIZA UČINKOVITOSTI.....	31
4.1	Analiza dinamike implementacije	31
4.1.1	Nadzor banaka.....	31
4.1.2	ESM i rekapitalizacija banaka.....	32
4.1.3	Sanacija banaka i osiguranje depozita.....	33
4.2	Analiza ograničavajućih faktora daljnjeg razvoja	35
4.2.1	Javni dug u vlasništvu banaka.....	36
4.2.2	Potreba za izmjenom ugovora	37
4.2.3	Implementacija zajedničke zaštite depozita	38
5.	INTEGRACIJA HRVATSKOG BANKARSKOG SUSTAVA	39
5.1	Mogućnosti integracije hrvatskog bankarskog sustava u europsku bankarsku uniju	39
5.2	Zakonodavne i regulatorne pretpostavke.....	41
5.3	Analiza utjecaja članstva u bankarskoj uniji na hrvatski bankarski sustav	42
5.3.1	Potencijalne prednosti sudjelovanja u bankarskoj uniji za hrvatski bankarski sustav (opting-in).....	42
5.3.2	Potencijalno negativne strane članstva u bankarskoj uniji kao opt-in zemlja....	44
5.4	Statistička analiza koeficijenta korekcije ukupne neto izloženosti unutar Bankarske unije	48
6.	ZAKLJUČAK	55
	LITERATURA.....	57
	PRILOZI.....	59
	SAŽETAK.....	61
	SUMMARY.....	62

1. UVOD

1.1 Problem istraživanja

Posljednja ekonomska i financijska kriza potaknula je pitanje organizacije, snage i funkcionalnosti globalnog financijskog sustava. Kriza međubankarskog sustava ozbiljno ograničava rast i razvoj realnog sektora. Dok se financijski i gospodarski sustav SAD-a oporavlja, europski bankarski sustav prolazi kroz proces reorganizacije i konsolidacije u cilju dugoročne sigurnosti i stabilizacije.

Mnoge financijske institucije Europe suočavaju se sa velikim financijskim problemima. U uvjetima međusobne povezanosti i prisutnosti na različitim tržištima to znači opasnost za banke i institucije u svim dijelovima Europe, između ostalih i za Hrvatsku, kao punopravnu članicu Europske unije. Bankrot velike banke iz neke europske zemlje bi onda potencijalno značio pokretanje vezanog efekta koji bi prenosio probleme na povezane banke u drugim državama. Međutim tu problem ne prestaje. U slučaju krizne situacije praksa je da država pokušava spasiti problematične banke ubrizgavanjem velikih količina državnog novca za njihovu rekapitalizaciju koristeći novac poreznih obveznika. Na taj način država najčešće povećava svoj dug i pogoršava uvjete zaduživanja na inozemnom tržištu što negativno utječe na ravnotežu bilance. Ovakva praksa samo potkopava pojam ravnopravnog položaja unutar jedinstvenog tržišta EU-a jer gospodarski jače države imaju veće kapacitete za intervenciju među svojim bankama od fiskalno slabijih država. Svi ovi problemi doveli su do povećanja nezaposlenosti, zatvaranja poduzeća i većeg nepovjerenja među investitorima (Elliott,2012).

Nedostatak potpune integracije bankarskog sustava te mikro i makro nadzora je ono što nas je i dovelo do krize velikih razmjera te je očigledno da se po tom pitanju moraju poduzeti radikalnije mjere od strane država članica i institucija zaduženih za nadzor financijskog sustava. Svi do sada poduzeti koraci prema većoj financijskoj i bankarskoj integraciji na europodručju su izgleda bez potpunog učinka, te je Europa još nepripremljena i instrumenti kojima se služi su neefektivni u situacijama krize. Trenutačno u EU-u države članice imaju različite ideje o organizaciji državno-poslovnih odnosa i ulozi države u društvu, što je glavni uzrok neslaganja oko uspostave zajedničkih politika i regulativa na razini EU-a.

Kao sustav nadzora i sanacije banaka na temelju pravila koja se primjenjuju na području cijele EU-a i kojoj je cilj stvarna integracija u jedinstveni bankovni sustav zemalja članica eurozone (eng. the insiders-the ins) i zemalja koje će tek postati članice eurozone (eng. the outsiders-the outs) osnovana je bankarska unija. Unutar bankarske unije postoji Fond za pomoć bankama vrijedan 55 milijardi eura, ali mnogi ekonomski stručnjaci sumnjaju u njegovu

dostatnost u slučaju nove krize, pogotovo zbog podatka o nekoliko stotina milijardi nenaplativih kredita unutar EU-a. Kao zajednica bankarska unija je učinkovit alat za stvaranje jačeg financijskog sustava, ali da li je sustav jak i da li je fond dostatan za slijedeću potencijalnu krizu glavno je pitanje. Ukoliko se želi zaštititi porezne obveznike, iznos fonda se svakako mora povećati (Huttl et al., 2016).

Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo (eng. European Banking Authority-EBA) je institucija koja je zadužena za tržište Bankarske unije, te za učinkovitost i nadzor nad europskim bankarskim sektorom. Međutim zanimljivo je da EBA nije neovisna od ostalih institucija kao što je zamišljeno, već se njena dužnost svodi samo na predlaganje regulative za koju Europska komisija odlučuje hoće li je primijeniti. Također, EBA nema mogućnost neometanog djelovanja u vrijeme krizne situacije te nema pravo nad nacionalnim ovlastima pojedinih država, što je jedno od glavnih ovlasti koje joj se pokušavaju dodijeliti. Sve navedeno ukazuje da države članice nisu spremne prepustiti dio ovlasti na jednu instituciju koja bi imala nadzor i prvenstvo odlučivanja o domaćem bankarskom sektoru. Upitno je koliko EBA može biti efikasna i efektivna s obzirom da nadzor financijskih institucija vrši svaka država posebno pozivajući se na svoju financijsku suverenost (Bande,2012).

Guverner Hrvatske narodne banke (HNB), hrvatske glavne financijske institucije, je mišljenja da bi zajednička supervizija donijela bolju financijsku stabilnost u situaciji kada banke i njihove podružnice posluju globalno, a njihov nadzor ostaje na nacionalnoj razini. S obzirom da bankarska unija još uvijek nije u potpunosti regulirana postavlja se pitanje o isplativosti ulaska Hrvatske u bankarsku uniju. Stav guvernera je da kratkotrajna odgoda o ulasku u bankarsku uniju nema velike troškove, ali bi nagli i nepromišljeni ulazak mogao imati (Konferencija HNB, 2016).

Osim toga, postavlja se pitanje ravnopravnosti banaka između onih država koji nisu članice europodručja i onih koje jesu, jer države koje su izvan europodručja ne mogu sudjelovati u odlukama upravnog vijeća Europske centralne banke (eng. European Central Bank-ECB). Upravo zbog toga pitanja, Hrvatska će pričekati sa pristupanjem bankarskoj uniji sve dok se tijekom samog dovršetka unije ne obavi pozicioniranje onih zemalja koje nisu uvele euro prema onim zemljama koje su dio europodručja (Konferencija HNB, 2016).

1.2 Predmet istraživanja

Predmet istraživanja ovog rada je ispitati kakve bi učinke na hrvatski bankarski sustav imalo učlanjenje u bankarsku uniju. Istraživanjem će se pokazati utjecaj na poboljšanje regulatornog okvira, na veću bankarsku konvergenciju, na potrebu za ukidanjem koordinacije home host supervizora te konačno na neometano prekogranično kretanje kapitala.

U radu će se istražiti i promotriti rezultati stress testova koje provodi EBA nad bankama širom svijeta. U testovima će između ostalog biti prikazani rezultati hrvatskih banaka, kao banaka kćeri većih europskih banaka. Istražit će se njihova stopa kapitaliziranosti koja kreditnim institucijama pruža zaštitu od potencijalnih nepredviđenih gubitaka.

1.3 Istraživačka hipoteza

Polazeći od prethodno iznesene problematike i predmeta istraživanja, u ovom radu se može postaviti glavna hipoteza:

H0... Ulazak Hrvatske u bankarsku uniju će omogućiti stabilniji financijski okvir za upravljanje i nadzor nad bankarskim sustavom te će doprinijeti integraciji jedinstvenog financijskog tržišta koje će biti otpornije na eksterne šokove.

H1... Integracijom bankarskog sustava povećat će se povjerenje u bankarski sustav, te bi hrvatske banke trebale ostvariti koristi na razini međubankarskog tržišta.

1.4 Ciljevi istraživanja

Cilj istraživanja je na neki način provjeriti Europsku bankarsku uniju kao kredibilni alat u borbi protiv fragmentacije Europskog bankovnog tržišta, koji će pokrenuti konvergenciju sličnu onoj makroekonomskoj prilikom uspostavljanja Europske monetarne unije (eng. European monetary union-EMU). Temeljni cilj je istražiti na koji način bi se poboljšao položaj hrvatskog bankarskog sustava i banaka obuhvaćenih ovom homogenizacijom prema bankama čije države provode decentralizirani i nehomogeni okvir nadzora i upravljanja bankama.

1.5 Metode istraživanja

Prilikom izrade ovog diplomskog rada koristit će se dvije skupine metoda, a to su znanstvene metode koje će se koristiti za istraživanje teorijske podloge rada te znanstvene metode koje se odnose na istraživanje empirijskog dijela rada.

Kod teorijskog dijela rada koristiti će se temeljna metoda koja će pružiti osnovne teorijske pojmove, a to je metoda analize i sinteze. Metoda analize je postupak znanstvenog istraživanja na način da se složenije misaone tvorevine (pojmovi, sudovi, zaključci) raščlanjuju na jednostavnije sastavne dijelove i elemente te izučavaju zasebno i u odnosu na druge dijelove, odnosno cjelinu. Metoda sinteze istražuje i objašnjava stvarnost sastavljanjem jednostavnih misaonih tvorevina u složene, povezujući izdvojene elemente, pojave, procese i odnose u jedinstvenu cjelinu.

Također će se kod teorijskog dijela rada koristiti metode za donošenje relevantnih zaključaka – metoda indukcije i dedukcije. Metoda indukcije je sustavna primjena induktivnog načina zaključivanja kojim se na temelju analize pojedinačnih činjenica te zapažanja konkretnih izdvojenih slučajeva dolazi do zaključka o općem sudu, odnosno do općih zaključaka. Metoda dedukcije je, s druge strane, sustavna primjena deduktivnog načina zaključivanja u kojem se iz općih sudova izvode posebni i pojedinačni zaključci.

Opisivanje logike uzročnih veza između promatranih varijabli biti će obrađeno pomoću metode deskripcije koja će objasniti pojedine pojmove, dok će se metodom dokazivanja utvrditi istinitost pojedinih stavova na temelju znanstvenih činjenica.

Kod empirijskog dijela rada već postojeći podaci (sekundarni podaci) će poslužiti za statističku obradu pomoću statističke metode. Tako dobiveni podaci se mogu usporediti s podacima drugih zemalja pomoću metode komparacije.

1.6 Doprinos istraživanja

Ovim radom će se doprinijeti shvaćanju važnosti integracije hrvatskog bankarskog sustava u sustav jedinstvenog nadzora i regulacije, odnosno u sustav bankarske unije. Kroz rad će se utvrditi prednosti i nedostaci ulaska Hrvatske u bankarsku uniju te razmotriti je li stand by opcija trenutno najpovoljnije rješenje za hrvatsku državu. Prijedlog i trendovi integracije bit će prikazani zajedno sa zakonskom podlogom potrebnom za učlanjenje. Očekivane koristi članstva također će biti prikazane te što će to u konačnici značiti za razvoj bankarskog sustava.

1.7 Struktura rada

Diplomski rad je podijeljen u pet poglavlja.

U prvom poglavlju, uvodu, definirani su problem i predmet istraživanja, istraživačke hipoteze i ciljevi istraživanja, zatim metode i doprinos istraživanja te na kraju struktura diplomskog rada.

Drugo poglavlje rada odnosi se na bankarsku uniju, na razloge njenog nastanka i probleme u još uvijek neprovedenoj potpunoj integraciji. Pokazat ćemo strukturu bankarske unije i podložnost utjecaja od strane tzv. interesnih skupina.

U trećem poglavlju opisat ćemo nadzor i regulaciju bankarskog sustava te zakonske odredbe na kojima oni počivaju. Vidjet ćemo unutar kojeg regulatornog okvira financijske institucije trebaju poslovati te koje odredbe određuju pravila ponašanja unutar Bankarske unije.

U četvrtom poglavlju unutar prvog dijela vidjet ćemo etape nastanka i implementacije cjelokupnog okvira i institucija nove financijske zajednice zvane Bankarska unija. Drugi dio ovog poglavlja donosi opis prepreka tj. stvari koje koče razvoj i potpunu integraciju ove financijske zajednice.

Peto poglavlje donosi fokus na hrvatski bankarski sustav kao budući dio bankarske unije pokušavajući prikazati prednosti i nedostatke ovoga članstva te nam olakšati u formiranju stavova i razmišljanja prema integraciji u bankarsku uniju.

Na samom kraju diplomskog rada, bit će prikazana korištena literatura s pripadajućim popisom korištenih slika i tablica te u konačnici sažetak na hrvatskom i engleskom jeziku koji će ukratko opisati predmet i doprinos izloženog istraživanja.

2. EUROPSKA BANKARSKA UNIJA

Europska bankarska unija je sustav nadzora i sanacije banaka na razini EU-a, a potreba za njenim nastankom javila se nakon posljednje financijske krize. Razlozi nastanka bankarske unije, kao i potreba za strukturiranjem same unije biti će detaljno opisani u nastavku ovog diplomskog rada. Kroz ovo poglavlje će se osvrnuti i na praktične izazove i probleme koji su nastali pri implementaciji bankarske unije te će navedeni problemi biti podrobnije opisani.

2.1 Razlozi nastanka bankarske unije

Prije posljednje financijske krize nadzorni mehanizam nad bankama u Europi proveden je na nacionalnoj razini od strane nezavisnih nacionalnih tijela, što je rezultiralo velikim brojem različitih načina nadzora nad financijskim institucijama u EU-u.

Prema Belke et al. (2016) slobodno kretanje kapitala unutar jedinstvenog tržišta, odnosno povećanje kapitalnih priljeva u zemlje s visokim rizikom i slabom regulacijom i nadzorom nad financijskim institucijama, dovelo je do povećanja rizika na razini cijelog EU-a.

Financijska kriza potaknula je pitanje organizacije, funkcionalnosti i snage globalnog financijskog sustava te ukazala na potrebu za promjenama u zakonodavnom uređenju i nadzoru financijskog sektora EU-a, pogotovo u europodručju.

Navedena kriza u europodručju i različit pristup rješavanju krize na nacionalnoj razini ukazali su na međuovisnost banaka i nacionalnih vlada. Nadalje, različiti nacionalni odgovori na nastalu krizu uzrokovali su fragmentaciju jedinstvenog tržišta financijskih usluga, što je doprinijelo pojavi poremećaja u kreditiranju realnog gospodarstva.

Zbog sve veće težnje internacionalizaciji i integraciji financijskog sektora EU-a javila se potreba za boljim i ujednačenijim nadzornim mehanizmom nad bankama. Koristeći makroprudencijalni pristup teži se postizanju sigurnosti svih financijskih institucija, neovisno o nacionalnim granicama (Belke et al. 2016).

Iz navedenih razloga čelnici EU-a donijeli su zaključak kako je ekonomsku i monetarnu uniju (EMU) potrebno dodatno ojačati te da će se to dijelom postići stvaranjem integriranog financijskog okvira, kasnije preimenovanog u Bankarsku uniju (Europsko Vijeće, 2014).

Bankarska unija predstavlja sustav nadzora i sanacije banaka na razini EU-a koji djeluje na temelju pravila koja se primjenjuju u cijelom EU-u, a čine je sve zemlje europodručja, kao i one države članice EU-a koje joj se odluče priključiti (Europsko Vijeće, 2014).

U budućnosti će sve države koje uvedu euro, kao nacionalnu valutu, automatski postati članice bankarske unije. Države članice koje ne pripadaju europodručju mogu se priključiti bankarskoj uniji uspostavom sporazuma o bliskoj suradnji (Europsko Vijeće, 2014).

Države koje ne pripadaju europodručju imaju heterogene, odnosno raznolike financijske sustave, koji se nalaze na različitim razinama razvitka i prijelaza na europski financijski sustav. Ipak, financijske i ekonomske veze između država koje ne pripadaju europodručju i onih koje tom području pripadaju, ne mogu biti zanemarene. Iz tog razloga je nužno i uzajamno profitabilno za sve države Europe, da države koje nisu članice europodručja sudjeluju u regulatornim reformama u europodručju (Belke et al., 2016).

Iako nema sumnje da je za države koje ne pripadaju europodručju integracija u europski bankarski sustav sljedeći korak u poboljšanju financijskog sektora, ipak iz njihove perspektive bankarska unija nije prema svim aspektima pogodna, pa pitanje pristupanja u bankarsku uniju ostaje otvoreno za svaku državu posebno (Belke et al., 2016).

Glavni razlozi nastanka Bankarske unije, a ujedno i glavni ciljevi njenog djelovanja su: (Europsko vijeće, 2014), (Belke et al., 2016):

- poboljšati financijsku stabilnost u europodručju i EU-u u cjelini
- osigurati otpornost bankarskog sektora na sve buduće financijske krize, osiguravajući na taj način ekonomski rast
- onemogućiti širenje financijske krize preko nacionalnih granica država bankarske unije, te na taj način smanjiti razinu rizika
- spriječiti situacije u kojima se banke, čiji je opstanak ugrožen, koriste novcem poreznih obveznika da bi spriječile svoje propadanje, te u navedenim situacijama osigurati sanaciju banaka s minimalnim učinkom na realno gospodarstvo
- uspostaviti ravnopravne uvjete među bankama podržavajući razvoj jedinstvenih pravila i osiguravajući harmoniziran i dosljedan nadzorni mehanizam
- centralizirati nadzorni mehanizam europodručja (donošenje odluka i preuzimanje odgovornosti na cijelom europodručju)
- smanjiti fragmentaciju tržišta usklađivanjem pravila za financijski sektor i na taj način ojačati monetarnu politiku u europodručju

- pojačati nadzor nad bankama, posebno na velikim prekograničnim bankama, te na taj način smanjiti pristranost banke na nacionalnoj razini
- smanjiti jačinu veza između bankarskog sektora i javnih financija pojedinih država, odnosno smanjiti pristranost banke na nacionalnoj razini (većinom u perifernim zemljama euro područja)

2.2 Struktura Bankarske unije

S obzirom na prethodno navedene razloge nastanka bankarske unije, kao i ciljeve i svrhu koje bankarska unija, kao takva, mora zadovoljiti javila se potreba za strukturiranjem bankarske unije.

Dakle, strukturalno, bankarsku uniju čine tri glavne sastavnice, odnosno tri stupa (Europsko vijeće, 2014):

1. Jedinstveni nadzorni mehanizam (eng. Single Supervisory Mechanism-SSM)
2. Jedinstveni sanacijski mehanizam (eng. Single Resolution Mechanism-SRM)
3. Europski sustav osiguranja depozita (eng. European Deposit Insurance Scheme-EDIS)

2.2.1 Jedinstveni nadzorni mehanizam

Jedinstveni nadzorni mehanizam (SSM) je sustav na razini EU-a za boniteti nadzor kreditnih institucija u europodručju i državama članicama EU-a koje nisu u navedenom području, ali su se odlučile pridružiti tom mehanizmu. Osnovan je 2012. godine a funkcionalan postaje u listopadu 2014. godine (Europsko vijeće, 2014).

Cilj SSM-a je osigurati poboljšani nadzor nad bankarskim sektorom Europe u skladu s jedinstvenim skupom standarda i zahtjeva. Nadzorom se teži prepoznavanju kritičnih situacija u njihovoj ranoj fazi kako bi se osiguralo dovoljno vremena za poduzimanje aktivnosti kojima bi se riješile krizne situacije, a sve radi održavanja ukupne financijske stabilnosti (Fallesen, 2015).

Nadzor nad bankarskim sektorom provodi se od strane nadnacionalnog tijela (Europska središnja banka - ECB) i različitih nacionalnih nadzornih tijela država članica EU-a, a obuhvaća otprilike 6000 banaka. Bitno je naglasiti da je Europsko nadzorno tijelo (EBA) u prošlosti držalo nadzor nad bankarskim sektorom europodručja, te da je osnivanjem Bankarske unije taj nadzor prepušten ECB-u, dok je fokus EBA-e usmjeren na stvaranje i razvoj jedinstvenih standarda i pravila (Europsko vijeće, 2014).

ECB je odgovoran za cjelokupno funkcioniranje jedinstvenog nadzornog mehanizma, a njime se izravno nadziru sve "važne" banke (eng. Systemically Important Financial institutions - SIFIs) u europodručju, u bliskoj suradnji s nacionalnim nadzornim tijelima. Razlog zbog kojeg ECB izravno nadzire SIFIs u europodručju je što bi njihova propast izazvala potencijalni krah financijskog tržišta (Fallesen, 2015).

Banke nad kojima se provodi izravni nadzor su one banke čija ukupna imovina iznosi više od 30 milijardi eura ili čija ukupna imovina predstavlja najmanje 20 % BDP-a njihove matične zemlje. Izravni nadzor se također provodi nad bankama za koje su nacionalna tijela pojedine države procijenila da imaju veliku važnost za domaću ekonomiju. Nadalje, ECB izravno nadzire 3 najznačajnije banke svake države članice bankarske unije, kako bi se osiguralo da su najveće banke najmanjih država pod nadzorom (Fallesen, 2015).

ECB je u Siječnju 2015. godine proveo procjenu kvalitete imovine i stres testove u svim europskim bankama u suradnji s EBA-om. Ovim testovima se ustanovilo koje banke bi trebale biti okarakterizirane kao SIFIs i sukladno tome biti pod izravnim nadzorom ECB-a. Trenutačno postoji oko 120 takvih bankovnih grupacija u europodručju što obuhvaća oko 85% ukupne imovine njegova bankovnog sustava. ECB može odlučiti izravno nadzirati bilo koju banku u državama članicama koje sudjeluju u SSM-u ukoliko zaključi da je to neophodno (Fallesen, 2015).

Nacionalna nadzorna tijela odgovorna su za nadziranje manjih banaka, a pod neizravnim su nadzorom ECB-a. Navedena tijela obavljaju svakodnevne zadaće u vezi sa zaštitom potrošača, pranjem novca, uslugama platnog prometa i podružnicama banaka iz trećih zemalja. ECB neizravno nadzire oko 3400 manjih institucija (Europsko vijeće, 2014), (Fallesen, 2015).

Nadzor ECB-a podrazumijeva provođenje redovitih provjera kako bi se osiguralo pravilno funkcioniranje banaka koje se nadziru. Provjerava se, općenito, poštuju li banke koje se nalaze pod sustavom jedinstvenog nadzornog mehanizma, definirane standarde i jedinstvena pravila. Također, provjerava se bilanca banaka i kvaliteta imovine, te se u obliku testiranja otpornosti na stres ispituje jesu li banke dovoljno kapitalizirane i spremne izdržati financijske krizne situacije. U slučaju da stres testovi pokažu opasnost od propadanja banke odgovornost za sanaciju prelazi na SRM. ECB je ovlašten za dodjelu ili oduzimanje odobrenja za rad banaka, te za provođenje sankcija nad bankama u slučaju neusklađenosti. ECB odgovara Vijeću EU-a i Europskom parlamentu (Europsko vijeće, 2014), (Fallesen, 2015).

2.2.2 Jedinstveni sanacijski mehanizam

Jedinstveni sanacijski mehanizam (SRM) je sustav na razini EU-a koji služi za sanaciju financijskih institucija (banaka) čiji je opstanak ugrožen, a djeluje zajedno sa SSM-om. Kao i kod SSM-a, pravila SRM-a vrijede u državama članicama europodručja i zemljama EU-a koje se odluče pridružiti bankarskoj uniji (Fallesen, 2015):

Ovaj mehanizam bi trebao značiti kraj bail-out koncepta gdje su trošak sanacije posrnutih kreditnih institucija gotovo u potpunosti snosili porezni obveznici, te primjenu bail-in koncepta čija je svrha osigurati sanaciju kreditnih institucija koje propadaju uz minimalne troškove za porezne obveznike i realno gospodarstvo (Europsko vijeće, 2014).

Glavni ciljevi SRM-a su (Europsko vijeće, 2014), (Fallesen, 2015):

- omogućiti restrukturiranje banaka i kreditnih institucija koje djeluju pod SSM-om, osiguravajući srednjeročno financiranje kako bi banka za vrijeme restrukturiranja mogla normalno funkcionirati
- spriječiti navalu klijenata u banke od paničnog podizanja novca u situaciji kada je opstanak banke ugrožen
- ojačati povjerenje u bankovni sektor
- smanjiti negativnu povezanost između banaka i državnih tijela
- spriječiti širenje krize u države članice nesudionice
- smanjiti fragmentaciju unutarnjeg tržišta u pogledu financijskih usluga

Strukturu SRM-a čine Jedinstveni sanacijski odbor (eng. Single Resolution Board-SRB) i Jedinstveni fond za sanaciju (eng. Single Resolution Fund-SRF) (Fallesen, 2015).

Jedinstveni sanacijski odbor (SRB) je glavno sanacijsko tijelo za donošenje odluka u okviru SRM-a, a djeluje na razini EU-a. Njegova zadaća je odlučivanje o programima sanacije banaka koje propadaju upotrebom sanacijskih instrumenata i jedinstvenog fonda za sanaciju (Europsko vijeće, 2014).

Ukoliko je banka sudjelovala u prikupljanju financijskih sredstava za punjenje SRF-a, navedeni odbor preuzima odgovornost za sve slučajeve sanacije, neovisno o veličini banke. Također, SRB izravno odgovara za planiranje i sanaciju velikih i prekograničnih banaka unutar bankarske unije koje su pod izravnim nadzorom ECB-a. S obzirom da SRB snosi

krajnju odgovornost za sve banke u bankarskoj uniji, u bilo kojem trenutku može odlučiti izvršiti svoje ovlasti u pogledu bilo koje banke (Europsko vijeće, 2014).

Odluke vezane za korištenje SRF-a donose se na izvršnoj sjednici, a najviše su vezane za banke za koje je SRB izravno odgovoran. Odluke općenitije prirode se donose na plenarnoj sjednici (odluke o poslovniku, o godišnjem proračunu Odbora, o ulaganjima i pitanjima u vezi s osobljem). Na plenarynoj sjednici se donose i odluke vezane za korištenje SRF-a iznad određenih pragova, te se odobrava da se u okviru ovog fonda uzimaju zajmovi i prikupljaju izvanredni ex post doprinosi (Europsko vijeće, 2014).

Jedinstveni fond za sanaciju (SRF) je fond koji je utemeljen na nadnacionalnoj razini. Ovaj nadnacionalni sanacijski sustav bio je potreban kako bi nadopunio jedinstveni nadzorni mehanizam (SSM) koji djeluje na razini EU-a. Time se izbjegavaju moguće napetosti između ECB-a i nacionalnih sanacijskih tijela (Europsko vijeće, 2014).

Nakon što su iscrpile sve ostale mogućnosti, poput sanacije vlastitim sredstvima, posrnule banke nemaju drugog izbora nego koristiti ovu opciju za sanaciju. Dakle, SRF je osmišljen kako bi se spriječilo da banke budu ovisne o potpori iz nacionalnih proračuna u pogledu upotrebe financijskih aranžmana, čime se izbjegavaju situacije u kojima bi sanacija banke na nacionalnoj razini imala nerazmjern učinak na realno gospodarstvo. Međutim, za pristup fondu potrebno je usvojiti pravila o sanaciji vlastitim sredstvima i prihvatiti načela utvrđena u Direktivi o oporavku i sanaciji banka i Uredbu o jedinstvenom sanacijskom mehanizmu (Europsko vijeće, 2014).

Financiranje fonda se vrši doprinosima iz bankarskog sektora, a popunjavanje fonda je planirano tijekom razdoblja od 8 godina, počevši od 2016. godine. Fond će se prvotno sastojati od "nacionalnih odjeljaka" koji će se postupno spojiti tijekom osmogodišnje prijelazne faze. To znači da će u početnom razdoblju kako bi se osigurala dostatna financijska sredstva za SRF biti dostupna financijska sredstva za premošćivanje iz nacionalnih izvora, osigurana bankovnim pristojbama ili iz Europskog stabilizacijskog mehanizma (Europsko vijeće, 2014).

Nadalje, doprinos svake banke izračunan je ovisno o odnosu njenih obveza (isključujući vlastita sredstva i osigurane depozite) i ukupnih obveza svih kreditnih institucija s odobrenjem za rad u državama članicama (isključujući vlastita sredstva i osigurane depozite). Također, iznosi doprinosa ovisit će o visini rizika koji banka preuzima (Fallesen, 2015).

Plan je da jedinstveni fond za sanaciju dosegne 1% iznosa osiguranih depozita svih kreditnih institucija s dozvolom za rad u državama članicama bankarske unije, a kada bi se ispunio ovaj kriterij, procijenjena vrijednost iznosa Jedinstvenog fonda za sanaciju bila bi 55 milijardi eura. Planirano je popunjavanje 40% ukupnog iznosa fonda tijekom prve godine i dodatnih 20% tijekom druge godine. Kapacitet popunjavanja SRF-a smatra se jednim od glavnih pokazatelja uspješnosti bankarske unije u ublažavanju sljedeće financijske krize (Falleesen, 2015).

Države članice bankarske unije potpisale su sporazum o prijenosu i objedinjavanju sredstava 21. svibnja 2014. godine (sve tadašnje države članice EU-a osim Švedske i Ujedinjenog Kraljevstva). Sve države koje su potpisale sporazum, a nisu članice europodručja ne podliježu pravima i obvezama koje ovaj sporazum donosi sve dok se ne pridruže jedinstvenom nadzornom mehanizmu (SSM) i jedinstvenom sanacijskom mehanizmu (SRM) (Europsko vijeće, 2014).

Funkcioniranje SRM-a kreće od ECB-a koja obavještava odbor (SRB) da je banka pred propasti. Na izvršnoj sjednici odlučuje se je li moguće sanaciju provesti privatno ili je potrebna sanacija u javnom interesu. Ukoliko nisu ispunjeni uvjeti za sanaciju banka se likvidira u skladu s nacionalnim pravom. Ako su uvjeti za sanaciju zadovoljeni SRB usvaja program sanacije koji šalje Komisiji neposredno nakon njegovog usvajanja. Tijekom razdoblja od 24 sata Komisija može usvojiti program ili uložiti prigovor. Nakon što je program sanacije usvojen SRB osigurava da mjerodavna nacionalna sanacijska tijela poduzmu potrebnu mjeru sanacije (Europsko vijeće, 2014).

2.2.3 Europski sustav osiguranja depozita

Nacionalni sustav osiguranja depozita je glavno osiguranje za korisnike banke u slučaju propasti banke. Prilikom osnivanja bankarske unije pojavilo se pitanje je li dovoljno uskladiti nacionalne sustave osiguranja depozita ili je pak potrebno uvesti zajednički sustav osiguranja. ECB je zbog političkih razloga i nesuglasica izbjegavao riješiti navedeno pitanje (Europski parlament, 2016).

Ipak, Europska komisija je 2015. godine predložila uvođenje trećeg stupa bankarske unije, pod nazivom Europski sustav osiguranja depozita (eng. European Deposit Insurance Scheme-EDIS). Također, Komisija je propisala dodatne mjere za podjelu i redukciju rizika unutar bankarskog sektora. To uključuje osiguranje odgovarajućih resursa za sanaciju bankovnih

gubitaka. Dakle, EDIS se odnosi na sve sustave osiguranja koji uključuju isplaćivanje deponenata i postupke koji uključuju sanaciju banaka (Europski parlament, 2016).

Nadalje, ovim stupom sustav osiguranja depozita ne bi više bio na nacionalnoj razini, već na razini bankarske unije. EDIS bi trebao, preuzimajući sve veći rizik tijekom vremena, nadomjestiti nacionalni sustav osiguranja depozita kako bi se postiglo da se takvi sustavi što manje oslanjaju na odgovarajuću vladu. Danas, su depoziti korisnika zaštićeni do iznosa od 100 000 eura (po banci i deponentu) (Europski parlament, 2016).

Cilj uvođenja ovog stupa je minimiziranje utjecaja propadanja lokalnih banaka na financijsku i ekonomsku stabilnost bankarske unije, kao cjeline. Dakle, EDIS-om bi se upotpunila struktura bankarske unije. Uvođenje ovog stupa planirano je kroz tri zasebne faze u razdoblju od 2017. do 2024. godine. U sve tri faze EDIS će omogućiti financiranje i pokriti gubitke depozitnih sustava koji sudjeluju u njemu (Europski parlament, 2016).

U prvoj fazi (2017-2019) EDIS će pokriti samo ograničen dio troškova koji se javljaju pri isplati deponenata i pri sanaciji banke. Nacionalni sustavi osiguranja moći će koristiti pomoć koju nudi EDIS tek nakon što su istrošili vlastite resurse. U ovoj fazi financiranje će biti izvršeno ukoliko DGS doživi pad likvidnosti i to u iznosu do 20% navedenog pada. EDIS će također pokriti i 20% iznosa prekomjernog gubitka. U drugoj fazi (2020.-2023.) postotak financiranja od strane EDIS-a postepeno će se povećavati od 20% do 80%. U trećoj fazi (od 2024. godine pa nadalje) svi DGS-ovi koji sudjeluju trebali biti u potpunosti osigurani od strane EDIS-a. Dakle, mehanizam financiranja će biti isti kao i u drugoj fazi, samo što će postotak financiranja iznositi 100% (Europski parlament, 2016).

EDIS je usko povezan sa Direktivom o sustavima osiguranja depozita (eng. Deposit Guarantee Scheme Directive-DGSD) i Direktivom o oporavku i sanaciji banaka (eng. Bank Recovery and Resolution Directive-BRRD), te oni zajedno čine jedinstvena pravila (Europski parlament, 2016).

Dakle, na gore nevedena dva temeljna stupa (SSM, SRM) treba dodati još jedan i neizostavan element bankarske unije, a to su jedinstvena pravila.

EDIS bi bio upravljan od strane Odbora za sanaciju i osiguranje depozita (eng. Single Resolution and Deposit Insurance) koji je dio SRB-a. Nacionalni sustav osiguranja depozita (DGS) sudjelovao bi u svim fazama upravljanja. Također, bio bi osnovan Fond osiguranja depozita, koji bi financirale banke u iznosu ovisno o broju DGS-ova (eng. Deposit Guarantee Scheme) koji sudjeluju u popunjavanju fonda (Europski parlament, 2016).

2.3 Praktični izazovi implementacije bankarske unije

Europska bankarska unija je ostvarila napredak u zadnjih par godina, međutim neki predviđaju da njen okvir i mehanizmi neće biti dostatni za ispunjavanje postavljenih ciljeva. Prvi stup bankarske unije, odnosno zajednički nadzor banaka, je oformljen i predstavlja najrazvijeniji mehanizam unutar bankarske unije, drugi stup za sanaciju posrnutih banaka je tek djelomično dovršen, a treći stup još nije funkcionalan već je depozitno osiguranje ostavljeno na nacionalnoj razini (Speyer, 2013).

U nastavku ovog diplomskog rada biti će obrađeni praktični izazovi implementacije SSM-a i SRM-a, kao temeljnih stupova bankarske unije. U okviru SSM-a biti će detaljnije obrađena uloga ECB-a kao glavnog nadzornog tijela, dok će u okviru SRM-a biti propitana dostatnost fonda za sanaciju banaka.

2.3.1 SSM izazov: Uloga ECB-a kao novog nadzornog tijela

Razlog zašto je ECB-u dodijeljena funkcija nadzora nad bankovnim sustavom europodručja je praktične i zakonske prirode. Vremenski dug proces promjene temeljnog ugovora EU-a nije dolazio u obzir pa je iskorištena postojeća legislativa koja dopušta davanje ovlasti za nadzor ECB-u. Prebacivanje ovlasti nadzora ECB-u, kao instituciji čija perspektiva seže van nacionalnih granica, pomoći će u očuvanju jedinstvenog europskog bankarskog tržišta i stvoriti bolju sliku kvalitete europskih banaka.

Dakle, prepuštanjem nadzora ECB-u napravljen je korak prema boljem financijskom nadzoru i integraciji financijskog tržišta pa se smatra da je ECB dorasla tom zadatku. Ipak, u nekim slučajevima navedeno je rezultiralo preklapanjem ovlasti, kao i loše strukturiranoj ovlasti (Speyer, 2013).

Problem se nalazi i u potencijalnom izboru između održavanja stabilnosti cijena, kao dosadašnjeg cilja ECB-a i financijske stabilnosti, kao novog cilja Bankarske unije. Smatra se da će doći do političkih i makroekonomskih napetosti jer je neizvjesno kako će se ECB ponašati u potencijalnom sukobu interesa gdje će morati odlučiti između monetarne politike i bankarske supervizije. U ekonomskoj literaturi ne postoji generalno slaganje oko korelacije između cjenovne i financijske stabilnosti, poznato je samo da u nekim slučajevima jedna drugu potpomažu, a u nekima jedna drugoj odmažu (Fallesen 2015).

Smatra se da međusobni utjecaj ovih dviju varijabli ovisi o izvoru šoka koji je uzrokovao nestabilnost, to jest pogodio ekonomiju. Kao primjer prikazuje zadnju ekonomsku krizu u SAD-u, gdje je FED (eng. The Federal Reserve) koristio monetarnu politiku i upumpao dodatnu likvidnost u sustav kako bi očuvao financijsku stabilnost bez vidljivog porasta

inflacije, odnosno bez porasta razine cijena. Međutim postoji rizik da se inflacija javi naknadno i to je takozvani trade-off između cjenovne i financijske stabilnosti te se još ne zna hoće li to biti prepreka u daljnjem radu ECB-a (Fallesen 2015).

Zbog svega navedenog, pitanje prepuštanja nadzora ECB-u može se smatrati prednosti, ali i problemom bankarske unije.

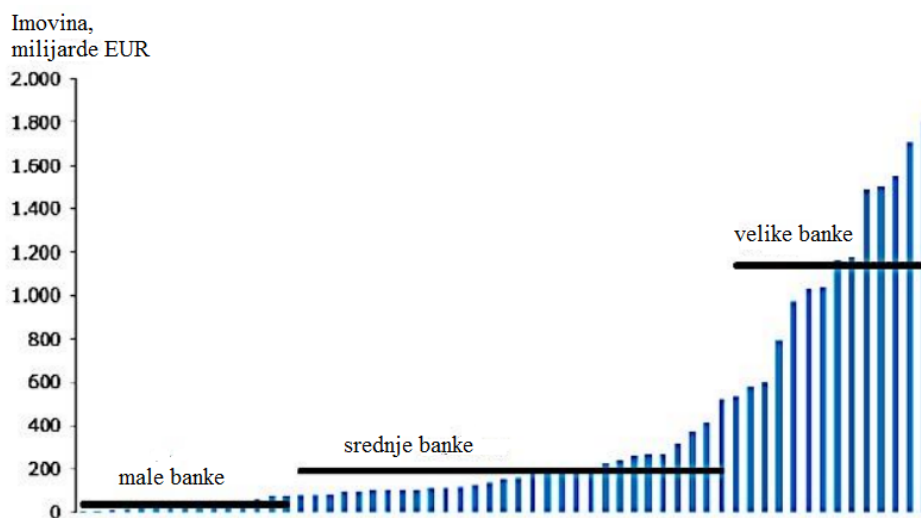
2.3.2 SRM izazov: dostatnost SRF fonda?

Iako implementacija bankarske unije počinje sa SSM-om, većina znanstvenika se slaže da će stvarne koristi za bankarsku uniju doći sa SRM-om. Vrlo je bitno za bankarsku uniju da ovaj mehanizam omogućava brzu i efikasnu sanaciju na svom području djelovanja te da će potencijalna bankarska kriza biti sanirana brzo i sigurno (Fallesen, 2015).

Ovdje se ističe i dovodi u pitanje veličina SRF fonda kao ključnog faktora u ulozi bankarske unije da apsorbira financijske šokove, te ublaži sljedeću financijsku krizu. Veličina SRF fonda predstavlja potencijalnu opasnost od moralnog hazarda jer su sada financijski moćnije banke u iskušenju da preuzmu veće rizike zbog osiguranja koje im pruža fond. Ako bi se velike banke počele ponašati neodgovorno i preuzimati riskantnije aktivnosti postoji opasnost da se javi umjetno visoka potražnja za SRF financiranjem. To može voditi urušavanju sigurnosne mreže, što bi moglo stvoriti još veću ekonomsku katastrofu nego što bi to bilo da fond ne postoji. Sa svim ovim što je rečeno, bankarska unija traži određen kompromis između dovoljno velikog SRF fonda i moralnog hazarda (Fallesen, 2015).

Također, veličina SFR fonda mora biti dostatna za financiranje dvije ili tri banke u nizu kojima je potrebna sanacija. Zbog toga je SRF fondu dana mogućnost posuđivanja na tržištu kapitala kako bi nadoknadila svoja sredstva. To opet nailazi na kritike koje kažu da takvi zajmovi neće biti odobreni od strane Vlade te da se SRF može iznimno pozvati na podršku ESM-a. Poteže se pitanje da se fond ovakvih razmjera ne može financirati sustavom koji se temelji na godišnjim doprinosima kao što je to prvotno osmišljeno (Fallesen, 2015).

U ovu svrhu Društvo danskih bankara izvelo je simulaciju kako bi procijenili da li je veličina SRF fonda dovoljna da apsorbira šok jednak kao i za vrijeme posljednje financijske krize (Danish Bankers Association 2014). Studija razlikuje male, srednje i velike banke ovisno o njihovoj imovini što je prikazano na Grafu 1, a u uzorak je ušlo 59 europskih banaka (Fallesen, 2015).

Grafikon 1. Klasifikacija EU banaka prema veličini

Izvor: Fallesen (2015)

Simulacija je pokazala da male banke imaju veći udio zaštitnog (bail-in) kapitala u odnosu na veličinu svoje imovine (17%), dok velike banke imaju relativno nizak udio zaštitnog kapitala (11%). Važno je napomenuti da se imovina banaka značajno razlikuje među državama EU-a s obzirom na tip kapitala te udio zaštitnog kapitala. S tim na umu rezultate treba interpretirati s oprezom (Fallesen, 2015).

Magnituda šoka u simulaciji jednaka je onoj iz posljednje financijske krize koja je dovela do smanjenja kapitala u EU i prosječne deprecijacije imovine banaka od 7.1%. SRF fond (55 milijardi EUR) će se koristiti samo ako gubitci prijeđu iznos zaštitnog fonda koji banka drži.

Rezultati prikazani u Tablici 2. su pokazali da su sve kategorije banaka sposobne podnijeti šok. Male banke sposobne su podnijeti šok koristeći 88% svog zaštitnog kapitala dok bi srednje i velike banke trebale iskoristiti 100% svog zaštitnog kapitala (Fallesen, 2015).

Provedena je i simulacija u situaciji šoka koji bi doveo do deprecijacije kapitala od 15% gdje su rezultati pokazali da bi male banke i dalje bile sposobne same podnijeti gubitak koristeći 100% svog zaštitnog kapitala. Srednje velika banka bi iskoristila sav svoj zaštitni kapital i trebala bi dodatnu pomoć SRF fonda u iznosu od 7.3 milijardi eura. Velika banka bi iskoristila sav svoj zaštitni kapital i od fonda bi trebala dodatnih 49 milijardi eura. Ovaj novac bi banke trebale u slučaju šoka koji je dvostruko jači nego onaj zadnji koji je pogodio financijski sustav, što je također prikazano u Tablici 2 (Fallesen, 2015).

Tablica 1. Sanacija EU banaka ovisno o jačini šoka i razini zaštitnog kapitala

Veličina banke	Mala			Srednje velika			Velika		
Šok									
Deprecijacija	2.7%	7.1%	15%	2.7%	7.1%	15%	2.7%	7.1%	15%
Iznos (milijardi eura)	1.0	2.6	5.4	5.0	13.3	28.1	30.8	80.9	171.0
Apsorpcija									
Bail-in kapital	33%	88%	100%	48%	100%	100%	49%	100%	100%
Financiranje od strane SRM-a (milijardi eura)	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	7.3	0.0	0.0	49.0

Izvor: Fallesen (2015)

Vidljivo je da bi s dostupnom veličinom fonda (55 milijardi) ECB bio u stanju spasiti par srednje velikih ili samo jednu veliku banku, a zadnja financijska kriza je uzrokovala propast nekoliko banaka u nizu s troškom (tada bail-out) 350-650 milijardi eura na razini cijele EU. Prema tome, stav ECB-a je da bi veličina fonda trebala biti 10-ak puta veća te da ciljanja razina od 55 milijardi eura potencijalno narušava kredibilitnost Bankarske unije (Fallesen, 2015).

3. ZAKONODAVNO UPORIŠTE NASTANKA EUROPSKE BANKARSKE UNIJE

Od iznimne je važnosti da bankarska unija počiva na zakonski čvrstim temeljima kako bi se osiguralo uklapanje novih pravila i struktura u već poznati okvir zakona. Bez takvih temelja došlo bi do nejasnoća u smislu da li se odluke o regulaciji i nadzoru obavljaju na pravno obvezujući način. Ovaj problem je izraženiji u Europi nego u SAD-u jer za razliku od američkog ustava, sporazumi koji formiraju zakonodavnu bazu EU-a ostavljaju ovlasti na nacionalnoj razini, osim u slučaju posebnih kategorija kada su ovlasti alocirane na europsku razinu (Elliot, 2012).

U nastavku će biti opisano i pojašnjeno zakonodavno uporište dvaju aktivnih stupova bankarske unije (SSM, SRM).

3.1 Zakonodavno uporište nastanka europske bankarske unije

Prvi stup bankarske unije, odnosno Jedinostveni nadzorni mehanizam (SSM) temelji se na **Članku 127(6)** Sporazuma o funkcioniranju Europske unije (eng. Treaty on the Functioning of the European Union-TFEU). Navedeni sporazum dozvoljava Vijeću da u suradnji sa Parlamentom dodjeljuje posebne zadatke ECB-u vezano za prudencijalnu regulaciju kreditnih i ostalih financijskih institucija sa izuzetkom osiguravajućih društava (Elliot, 2012).

Mjerom ovog članka omogućava se uspostava čvrstog nadzornog mehanizma unutar Europskog sporazuma, te s obzirom da ova mjera već postoji unutar TFEU-a, izvršavanje nadzora može se bitno brže nastaviti po njenoj osnovi nego po nekoj drugoj osnovi. Dakle, Članak 127(6) zaobilazi potrebu za dugotrajnim sporazumnim procesom za promjenu ugovora jer koristi već postojeću odredbu unutar ugovora. Treba imati na umu da je ugovor o stvaranju Europskog stabilizacijskog mehanizma (eng. European Stability Mechanism-ESM) napravljen dodavanjem dviju rečenica u TFEU, što znači da revizija ugovora nije nemoguća ako postoji dovoljno dobar razlog za nju (Elliot, 2012).

S druge strane mjera po članku 127(6) donosi ograničenja i poteškoće kao što je „prisilno“ stavljanje ECB-a u središte regulatornog sustava, te ostavlja malo formalne moći Europskom parlamentu, iako se radi na tome da se u praksi osigura puna podrška parlamenta pri donošenju važnijih aranžmana (Elliot, 2012).

Pri stvaranju pravne osnove za bankarsku uniju, skroz suprotan pristup gore navedenom je izmjena EU sporazuma. Moguće je koristiti ovaj pristup kako bi se promijenila pravna struktura bankarske unije, ali se smatra da to neće biti uskoro već u daljoj budućnosti. Dva glavna problema ovog pristupa su da sporazumni proces traje godinama za svaku promjenu te ne zahtjeva samo jednoglasnu većinu među državama članicama nego i parlamentarne glasove mnogih država te čak i nacionalne referendume u nekim slučajevima (Elliot, 2012).

Članak 352. Sporazuma o funkcioniranju Europske unije se javlja kao alternativa članku 127(6) i glasi: „ako se pokaže nužnim da Unija treba reagirati, u okviru politika definiranih u ugovorima da bi zadržala jedan od ciljeva postavljenih u ugovorima, a ugovori ne pružaju dovoljnu ovlast, vijeće anonimno, na prijedlog Komisije, a nakon dobivanja suglasnosti Europskog parlamenta može poduzeti potrebne mjere“. Postupanje po ovom članku bi omogućilo znatno veću fleksibilnost (Elliot, 2012).

Osnovni ugovori EU-a omogućuju još jednu opciju za stvaranje zakonodavnog uporišta bankarske unije, a to je uspostavljanje „pobliže suradnje“. Ako dovoljan broj država članica (trenutno 9) želi uspostaviti pobližu suradnju, a ne može osigurati dovoljan broj članica potreban kako bi se napravila promjena unutar EU-a, može nastaviti s daljnjom potporom EU institucija, ali s određenim ograničenjima. Komisija, vijeće i parlament moraju prihvatiti tu suradnju, kojoj se mora moći pridružiti bilo koja država članica, ukoliko zadovoljava određene uvjete. Na taj način bi bilo moguće stvoriti bankarsku uniju izvan okvira EU-a preko međuvladinog sporazuma država članica koje su na to pristale (Elliot, 2012).

Međutim, na ovaj način bi se izgubilo mogućnost korištenja potpore EU institucija, uključujući i one koje su povezane s ECB-om. Također bi se potencijalno stvorio konflikt sa postojećim EU institucijama, zakonima i regulacijom, uključujući one koje su pod nadležnosti EBA-e. Važno je naglasiti da ovo mora biti „posljednje sredstvo“ kojim bi se postigla željena suradnja jer u doglednom vremenskom razdoblju ne postoji drugi način za postizanje navedene suradnje (Elliot, 2012).

Prema svim navedenim opcijama jasno je da, ukoliko se želi da je ECB glavna institucija za nadzor banaka, članak 127(6) predstavlja najbolju opciju te predstavlja dobro zakonodavno uporište za nadzor banaka. S druge strane, ukoliko se smatra da ECB ne treba biti glavna institucija za nadzor banaka, biti će nužno koristiti druge pravne osnove koje nisu direktno povezane sa ECB-om (Elliot, 2012).

Pravna osnova Jedinstvenog sanacijskog mehanizma (SRM), kao drugog stupa Bankarske unije je **članak 114.** TFEU-a. Omogućuje EU-u da usvoji mjere za usklađivanje nacionalnih odredbi utvrđenih zakonom, propisima ili upravnim mjerama s ciljem uspostavljanja i funkcioniranja unutarnjeg tržišta. Ovo bi trebalo otkloniti narušavanje tržišnog natjecanja uzrokovano različitostima u nacionalnoj praksi te nedostatkom ujedinenog procesa donošenja odluka na razini Unije (Europska komisija, 2013).

Sanacijske odluke donosi SRB kako bi se osigurao jedinstven pristup sanacijskim pravilima. SRB će primijeniti jedinstvena pravila o sanaciji banaka koja su dostupna u Direktivi o oporavku i sanaciji banaka (eng. Bank Recovery and Resolution Directive-BRRD). Dakle, ovaj mehanizam usvojen je kao komplementarna mjera BRRD-u, a primjenjiv je jedino na države članice SSM-a (Europska komisija, 2014).

Nadalje, SRM regulacija utemeljuje SRF fond i omogućava vođenje Fonda te odlučuje o kriterijima kojima se definira iznos doprinosa u fond. U početnoj fazi fond će se sastojati od više nacionalnih odjeljaka koji će nakon prijelaznog perioda od 8 godina biti ujedinjeni. Međutim da bi se izbjegao rizik od pravnih izazova od strane Vijeća, određeni elementi vezani za funkcioniranje SRF fonda regulirani su Međuvladinim sporazumima-IGA (eng.- Intergovernmental Agreement-IGA) između država članica SRM-a. Navedeni elementi su: transfer doprinosa prikupljen od strane nacionalnih sanacijskih tijela te uzajamna raspodjela financijskih sredstava dostupnih u nacionalnim odjeljcima. IGA nadopunjuje SRM regulaciju i u skladu je s njenim ciljevima (Europska komisija, 2014).

Što se tiče trećeg stupa bankarske unije, odnosno EDIS-a, Europska komisija njegovu pravnu osnovu bazira na članku 114. TFEU-a. Ipak, izbor pravne osnove je upitan. Postavlja se pitanje može li kompetentnost unutarnjeg tržišta, odnosno članak 114. biti pravna osnova za treći stup bankarske unije. Moguća alternativa je fleksibilnost koju donosi članak 352. TFEU-a (CEP, 2016).

Odluka koja pravna osnova će se primijeniti vrlo je važna za zakonodavni proces. Mjere temeljene na kompetenciji unutarnjeg tržišta podliježu pod redovni zakonodavni proces gdje EP i Vijeće imaju jednak utjecaj u procesu donošenja odluka. U Vijeću je kvalificirana većina dovoljna za donošenje odluke. S druge strane, primjena fleksibilnije opcije zahtjeva jednoglasnost u Vijeću da bi se donijela odluka, a Komisija ga može ili prihvatiti ili odbiti (CEP, 2016).

3.2 Regulacija europske bankarske unije: obveze i prava sudionika

Za regulaciju europske bankarske unije zadužena je posebna agencija, njeno ime je EBA ili Europsko tijelo za bankarstvo. Zadaća EBA-e je provedba standardiziranog skupa pravila za regulaciju i nadzor bankarstva među svim članicama EU-a. U međuvremenu ECB bi trebala iskoristi priliku i harmonizirati cijeli niz opcija i diskretnih politika, koje su dostupne nadležnim i kompetentnim tijelima u okviru jedinstvenih pravila, s ciljem stvaranja uistinu spremnog financijskog sistema (Europsko vijeće, 2014).

Jedinstvena pravila čine okosnicu bankarske unije i zakonodavnog uređenja financijskog sektora u EU-u. Jedinstveni pravilnik treba biti kalibriran kako bi uzeo u obzir raznolikost bankovnih sustava i razlika u sustavnoj važnosti banaka pod nadzorom. Ona služe kako bi banke bile primorane poslovati na jednak način u svim državama EU-a čime bi se izbjeglo narušavanje jedinstvenog tržišta, te osigurala financijska stabilnost u cijelom EU-u. Dakle, uvođenjem jedinstvenih pravila žele se osigurati jednaki uvjeti za banke u cijelom EU-u uklanjanjem razlika u zakonodavstvu među državama članicama, kako bi se potrošačima omogućila jednaka razina zaštite (Europsko vijeće, 2014).

U regulatorni okvir bankarske unije ili preciznije pod sustav jedinstvenih pravila spadaju određeni akti, a to su (Europsko vijeće, 2014):

- Uredba o kapitalnim zahtjevima (CRR) i Direktiva o kapitalnim zahtjevima IV (CRD IV)
- Direktiva o oporavku i sanaciji banaka (BRRD)
- izmijenjena Direktiva o sustavima osiguranja depozita (DGSD)

Navedene uredbe i direktive čini skup zakonodavnih tekstova. Dakle, sastoje se od pravnih akata koje moraju poštovati sve financijske institucije u EU-u, a kojima se propisuju obveze i prava sudionika bankarske unije, što biti će opisano u nastavku ovog diplomskog rada.

3.2.1 Uredba o kapitalnim zahtjevima (CRR) i Direktiva o kapitalnim zahtjevima IV (CRD IV)

Pravila EU-a o kapitalnim zahtjevima za banke i investicijska društva namijenjena su poboljšanju sposobnosti bankarskog sektora EU-a da se nosi s gospodarskim šokovima. Sukladno tome njihov glavni cilj je ojačati otpornost banaka na gospodarske šokove i poboljšati njihovo upravljanje rizikom, te osigurati uobičajene aktivnosti kreditiranja tijekom silaznih faza gospodarskog ciklusa. Tim se pravilima u zakonodavstvu EU-a primjenjuje sporazum (Basel III) o međunarodno dogovorenim standardima adekvatnosti kapitala banaka (Europsko vijeće, 2014).

Ta se pravila sastoje od:

1. Uredbe (uredba o kapitalnim zahtjevima – CRR)
2. Direktive (direktiva o kapitalnim zahtjevima – CRD IV).

Primjenjuju se u svim državama članicama EU-a od 1.1.2014. godine (Europsko vijeće, 2014).

3.2.1.1 Uredba o kapitalnim zahtjevima – CRR

Uredba o kapitalnim zahtjevima (CRR) primjenjuje se izravno u svim državama članicama EU-a. Ključnim točkama Uredbe o kapitalnim zahtjevima (CRR) utvrđuju se bonitetni zahtjevi za kapital, likvidnost te kreditni rizik za investicijska društva i kreditne institucije, odnosno banke (Europsko vijeće, 2014).

- Kapitalni zahtjevi:

Od banaka se zahtijeva da izdvoje dovoljno kapitala kako bi u slučaju krize mogle pokriti neočekivane gubitke te ostati solventne. Potreban iznos kapitala banke za navedenu svrhu ovisi o rizičnosti imovine određene banke. U uredbi o kapitalnim zahtjevima to se naziva „kapitalnim zahtjevom“ te se izražava kao postotak rizikom ponderirane imovine. Konceptom rizikom ponderirane imovine sigurnijoj imovini dodjeljuje se manji ponder rizika, dok se rizičnijoj imovini dodjeljuje veći ponder rizika. To zapravo znači da je banka za sigurniju imovinu obvezna izdvojiti manje kapitala, a što je imovina rizičnija, to banka mora izdvojiti više kapitala (Europsko vijeće, 2014).

Kapital se kategorizira ovisno o njegovoj kvaliteti i riziku. Osnovni kapital (Tier 1) smatra se kapitalom za trajnost poslovanja te omogućuje banci da nastavi sa svojim aktivnostima i osigurava joj solventnost. Najviša razina kvalitete osnovnog kapitala naziva se redovni osnovni kapital (CET1). Dopunski kapital (Tier 2) je kapital koji se koristi u slučaju propasti kreditne institucije, a omogućuje instituciji da isplati deponente i vjerovnike višeg isplatnog reda ako sama institucija (banka) postane insolventna (Europsko vijeće, 2014).

Ukupni iznos kapitala koji banke i investicijska društva moraju održavati trebao bi iznositi najmanje 8% rizikom ponderirane aktive. Kapital najviše razine kvalitete kapitala trebao bi predstavljati 4,5 % rizikom ponderirane aktive (Europsko vijeće, 2014).

- Likvidonosni zahtjevi

Od financijskih institucija zahtijeva se da moraju imati dovoljno likvidne imovine da pokriju neto likvidnosne odljeve tijekom razdoblja od 30 dana u iznimno stresnim uvjetima. Koeficijent likvidonosne pokrivenosti predstavlja neopterećenu imovinu visoke razine

kvalitete u odnosu na neto novčane odljeve tijekom razdoblja od 30 dana u stresnim uvjetima. Koeficijent likvidnosne pokrivenosti uvodi se postupno, počevši sa 60 % u 2015. godini kako bi dosegao vrijednost od 100% u 2018. godini. Europska komisija ima pravo odgode uvođenja koeficijenta od 100%, ako je to opravdano kretanjima na međunarodnoj razini. Minimalni iznos likvidne imovine koju banka mora održavati trebao bi biti u razini 25 % odljeva (Europsko vijeće, 2014).

- Financijska poluga

Financijska poluga predstavlja odnos između zaštitnog

kapitala banke i njene ukupne imovine. Ako imovina banke vrijednošću premašuje osnovu kapitala nalazi se pod utjecajem efekta financijske poluge. Ovom se uredbom pretjerana financijska poluga nastoji smanjiti jer bi mogla imati negativan učinak na solventnost banke (Europsko vijeće, 2014).

Tijekom početnog razdoblja promatranja koje je započelo 1. siječnja 2015. godine banke su bile dužne objaviti svoj koeficijent zaduženosti. Koeficijent zaduženosti predstavlja odnos redovnog osnovnog kapitala banke i prosjeka ukupne konsolidirane imovine banke, te ukazuje na to koliko je banka pripremljena za ispunjavanje svojih dugoročnih financijskih obveza (Europsko vijeće, 2014).

- Uloga vijeća u CRR-u

Vijeće u CRR-u može dati ovlast državi članici da primjeni nacionalne mjere fleksibilnosti donošenjem provedbenog akta. Države članice imaju pravo od svojih matičnih banaka zahtijevati da održavaju više kapitala nego što je to određeno u zahtjevima EU-a u razdoblju od 2 godine, pri čemu je navedeni rok moguće produžiti. Države članice, također, mogu uvesti dodatne zahtjeve za određene banke, pri čemu su obvezne obavijestiti Europsku komisiju, Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo (EBA) i Europski odbor za sistemske rizike (ESRB). Komisija se može usprotiviti takvim mjerama ako smatra da bi one mogle uzrokovati poremećaje na jedinstvenom tržištu, no Vijeće EU-a može poništiti njezine primjedbe (Europsko vijeće, 2014).

3.2.1.2 Direktiva o kapitalnim zahtjevima – CRD IV

Direktiva o kapitalnim zahtjevima (CRD IV) prenesena je u nacionalno pravo država članica, a njenim ključnim točkama utvrđuju se pravila o zaštitnim slojevima kapitala, primitcima i bonusima bankara, bonitetnom nadzoru i korporativnom upravljanju (Europsko vijeće, 2014).

- Zaštitni slojevi kapitala

Osim obveznog iznosa od 4,5 % osnovnog kapitala utvrđenog u uredbi o kapitalnim zahtjevima (CRR), sve banke moraju održavati zaštitni kapital i protuciklički kapital. Navedeno je propisano kako bi se osiguralo da tijekom uspješnog razdoblja banke akumuliraju dovoljno osnovnog kapitala kako bi mogle pokriti gubitke u slučaju krize (Europsko vijeće, 2014).

Sve banke moraju održavati zaštitni kapital najviše kvalitete svog kapitala (redovni osnovni kapital-CET1) u visini od 2,5 % ukupnog iznosa izloženosti banke riziku. Ako banka nije u stanju ispuniti navedeno, kao posljedicu, morat će ograničiti ili prekinuti isplate dividenda ili bonusa (Europsko vijeće, 2014).

Protuciklički kapital služi kako bi se otklonili učinci gospodarskog ciklusa na kreditnu aktivnost banaka, a uveden je Sporazumom Basel III. Od banke se zahtijeva da ima dodatni iznos kapitala (CET1) u vremenima kada je kreditni rast snažan, kako bi se kad se gospodarski ciklus promijeni i gospodarska aktivnost uspori ili smanji, taj zaštitni sloj mogao otpustiti da bi se banci omogućilo da nastavi kreditirati realno gospodarstvo. U slučaju da banka ne ispuni tu obvezu, potrebno je postupiti na jednak način kao u slučaju zaštitnog kapitala (Europsko vijeće, 2014).

Države članice imaju pravo od banaka zahtijevati održavanje zaštitnog sloja za sistemski rizik osnovnog kapitala (Tier1), pri čemu je zahtjev moguće primijeniti na cijeli financijski sektor ili na njegove zasebne dijelove. Cilj navedenog jest spriječiti i ublažiti dugoročne necikličke sistemske ili makrobonitetne rizike koji mogu imati ozbiljne negativne posljedice na realno gospodarstvo. Države članice moći će primijeniti zaštitni sloj za sistemski rizik od 1% do 3% za sve izloženosti, te najviše 5% za domaće izloženosti i izloženosti prema trećim zemljama, a da ne moraju tražiti prethodno odobrenje Europske komisije. Dakle, za određivanje stopa zaštitnog sloja od 3 % do 5 % potrebno je obavijestiti Komisiju, EBA-u i Europski odbor za sistemske rizike-ESRB (eng. European Systemic Risk Board), dok je za stope zaštitnog sloja više od 5 % potrebno odobrenje Komisije (Europsko vijeće, 2014).

Predviđen je i zaštitni sloj za banke za koje je nadležno tijelo utvrdilo da su SIFIs, kako bi nadoknadile veći rizik koji predstavljaju za globalni financijski sustav i mogući utjecaj njihove propasti. Sistemska važnost banke utvrđuje se prema kriterijim koji uključuju veličinu banke, prekogranične aktivnosti i međusobnu povezanost. Ovisno o sistemskoj važnosti institucije, obavezna naknada bit će u rasponu od 1 % do 3,5 % redovnog osnovnog kapitala (Tier 1) rizikom ponderirane imovine (Europsko vijeće, 2014).

Direktiva o kapitalnim zahtjevima (CRD IV) predviđa da zaštitni sloj obuhvaća domaće važne institucije i institucije važne za EU, te ih naziva „Ostale sistemski važne institucije“ (eng. Other Systemically Important Institutions- O-SIIs) gdje gornja granica veličine zaštitnog sloj iznosi 2% rizikom ponderirane imovine (Europsko vijeće, 2014).

- Bonusi bankara

Ograničavanje bonusa uvedeno je kako bi se smanjilo prekomjerno preuzimanje rizika od strane dotičnih bankara. Bonus bankara ograničen je omjerom fiksnih i varijabilnih primitka koji mora iznositi 1:1, što znači da bonus može biti samo manji ili jednak fiksnoj plaći. Uz odobrenje dioničara, navedeno ograničenje se može povisiti najviše do omjera 2:1. Za takvo odobrenje potreban je kvorum dioničara koji predstavljaju 50% dionica, i to samo ako ga podrži većina od najmanje 66 %. Ukoliko nije moguće sastaviti kvorum, odobrenje se može dobiti na temelju 75 % glasova svih prisutnih dioničara (Europsko vijeće, 2014).

Ograničenje bonusa primjenjuje se i na osoblje društava kćeri europskih banaka i investicijskih društava koji posluju izvan Europskog gospodarskog prostora i Europske zone slobodne trgovine (Europsko vijeće, 2014).

Najviše jedna četvrtina bonusa mogla bi se računati po diskontnoj stopi, pod uvjetom da se isplaćuje u instrumentima koji su odgođeni na razdoblje od najmanje pet godina (formulom bi se uzeli u obzir svi relevantni kriteriji, uključujući stopu i rizik inflacije te duljinu odgode plaćanja) (Europsko vijeće, 2014).

- Upravljanje i transparentnost

Sve banke su od 1. siječnja 2014. godine dužne objavljivati broj zaposlenika u svakoj od svojih institucija te neto bankarsku dobit. Sve sistemski važne europske banke moraju izvještavati o ostvarenim dobitima, plaćenim porezima i primljenim potporama. Osim toga, od 2015. banke su dužne javno objavljivati podatke, osim ako Komisija delegiranim aktom odgodi ili izmijeni odgovarajuće odredbe (Europsko vijeće, 2014).

3.2.2 Direktiva o oporavku i sanaciji banaka

Pravilima za oporavak i sanaciju banaka određenim nacionalnim tijelima se pružaju instrumenti i ovlasti kako bi po njima postupili u slučaju propadanja banke ili vjerojatnosti njenog propadanja. Uvođenjem pravila o sanaciji vlastitim sredstvima negativan učinak na porezne obveznike u slučaju propadanja banke svodi se na minimum. Osnivaju se sanacijski fondovi u koje bankovni sektor izdvaja sredstva u slučaju potrebe sanacije banke koja propada ili bi mogla propasti (Europsko vijeće, 2014).

Cilj direktive je brz oporavak banke i nastavljanje ključnih djelatnosti, a elementi koji je sačinjavaju su:

1. Priprema i sprječavanje
2. Rana intervencija
3. Sanacija

Planovi oporavka banke moraju biti svake godine ažurirani, te moraju sadržavati mjere koje bi iskoristili u slučaju da se nađu u nepovoljnoj situaciji. Jedna od njih je osnivanje ex-ante sanacijskog fonda financiranog doprinosima bankovnog sektora koji se može upotrijebiti u slučaju propadanja banaka. Sanacijski planovi moraju biti pripremljeni od strane nacionalnih institucija sa radnjama koje treba poduzeti u slučaju pogoršanja situacije. Zadatak o izradi tehničkih standarda, smjernica i izvješća o glavnim područjima oporavka i sanacije dodjeljen je Europskom nadzornom tijelu za bankarstvo (EBA). (Europsko vijeće, 2014).

Ranu intervenciju mogu provesti nacionalna sanacijska tijela i prije nego se situacija banke nepovratno pogorša. Mjere rane intervencije su izvršenje hitnih reformi, zatražiti od banke da svojim vjerovnicima napravi plan restrukturacije duga te zamjena članova uprave banke te imenovanje posebnih ili privremenih upravitelja (Europsko vijeće, 2014).

U okviru sanacije nacionalna sanacijska tijela ovlaštena su, u situaciji kada je oporavak banke u određenom roku nerealan, prodati dio poslovanja, osnovati prijelaznu banku kako bi se nastavile najvažnije funkcije, odvojiti dobru od loše imovine te primijeniti mjere za sanaciju vlastitim sredstvima (Europsko vijeće, 2014).

3.2.3 Izmijenjena Direktiva o sustavima osiguranja depozita (DGS)

Jedan od ciljeva stvaranja Bankarske unije je poboljšati postojeća pravila EU-a o zaštiti deponenata u slučaju propadanja banke. Propisivanjem novih, jedinstvenih pravila o sustavima osiguranja depozita teži se ujednačavanju se zaštite deponenata diljem EU-a. Također, želi se spriječiti masovno podizanje depozita ukoliko je sam opstanak banke ugrožen. Navedeno je potrebno kako bi se očuvala ukupna financijska stabilnost jedinstvenog tržišta. Sustavi osiguranja depozita (DGS) su sustavi svake države članice kojima se deponenti isplaćuju, do određene granice, ukoliko njihova banka propadne i depoziti postanu nedostupni. Sve banke moraju postati članice takvog sustava (Europsko vijeće, 2014).

Glavne promjene uvedene izmijenjenom direktivom o sustavima osiguranja depozita:

- osigurano je da sredstva iz sustava osiguranja financira bankovni sektor
- uvedeni su *ex-ante* financijski aranžmani utvrđeni, općenito, na 0,8 % osiguranih depozita
- smanjen je rok za isplatu na sedam dana do 2024.
- deponenti su bolje informirani

Sredstva sustava osiguranja depozita financira bankovni sektor. Sustav funkcionira na način da banke članice plaćaju doprinose na temelju svog profila rizika i drugih čimbenika te se sustav osiguranja doprinosi akumuliraju u fond. Dakle, što veći rizik banka preuzme, to će iznos doprinosa koji ta ista banka mora uplatiti u fond biti veći (Europsko vijeće, 2014).

Razina tih sredstava trebala bi iznositi 0,8 % osiguranih depozita u svakoj državi članici do 2025. godine. Sredstva se ulažu u niskorizičnu imovinu kako bi bila dostupna ako banka propadne ili ako postoji velika vjerojatnost da će propasti. Također, u slučaju potrebe, postoji mogućnost posudbe među sustavima osiguranja depozita (Europsko vijeće, 2014).

Dakle, ukoliko banka propadne i depoziti postanu nedostupni, ovim sustavima potrebno je omogućiti isplatu deponenata koji imaju bilo koju vrstu depozita zaštićenu na temelju direktive. U skladu s pravilima depoziti svih deponenata zaštićeni su do iznosa od 100 000 eura po banci sustavom osiguranja čiji je član njihova banka. Navedeno vrijedi bez obzira na to radi li se o fizičkim ili pravnim osobama. Također su zaštićeni depoziti iznosa većeg od 100 000 eura koji se koriste u određene stambene i socijalne svrhe, depoziti tijela javne vlasti čiji su proračuni manji od 500 000 eura te depoziti mirovinskih sustava malih i srednjih poduzeća. Sustavima osiguranja također se može financirati sanacija banaka i uz stroge uvjete spriječiti propadanje banke, a sve u skladu s pravilima EU-a o oporavku i sanaciji banaka.

Postoji rok u kojem je potrebno izvršiti isplatu deponenata koji od sredine 2015. godine iznosi maksimalno 20 radnih dana, a nastoji se postupno smanjiti na 7 radnih dana do 2024. Godine (Europsko vijeće, 2014).

Navedenim sustavom osiguranja depozita nastoji se postići bolja informiranost deponenata o razini zaštite svojih depozita prije potpisivanja ugovora o depozitu. Informacije se moraju prenijeti deponentima na što jednostavniji i jasniji način (Europsko vijeće, 2014).

Kako bi se osiguralo da svi sustavi osiguranja, svih država članica ispunjavaju svoje obveze, najmanje svake tri godine potrebno je obaviti testiranja otpornosti na stres. Dakle, sustavi osiguranja depozita moraju imati ispravnu i transparentnu upravljačku praksu (Europsko vijeće, 2014).

4. ANALIZA UČINKOVITOSTI

Financijska kriza iz 2007. godine je pokazala da europska institucionalna arhitektura nije u stanju nositi se sa novim sistemskim rizicima. Fragmentacija financijskog tržišta je očito bila prevelika te je veza između banaka i javnog duga države postala prevelika i pogubna za njih same. U nastavku ovog rada biti će opisana dinamika uvođenja Europske bankarske unije od njenih početaka pa do danas. Jasnije će se vidjeti potezi čelnih ljudi Europske unije s ciljem borbe protiv dezintegracije jedinstvenog financijskog tržišta europske unije.

4.1 Analiza dinamike implementacije

4.1.1 Nadzor banaka

Na datum 29. lipnja 2012. čelnici država europodručja donijeli su odluku o stvaranju Europske bankarske unije. Europsko vijeće je prihvatilo prijedlog Europske komisije o stvaranju jedinstvenog nadzornog mehanizma, a Parlament je dao svoje posljednje odobrenje u rujnu 2013. godine. Odredba o osnutku SSM-a je došla na snagu 3. studenog 2013. a ECB je preuzeo svoju nadzornu ulogu od 4. studenog 2014. nadalje, što znači 12 mjeseci nakon što je odredba stupila na snagu (Schoenmaker i Veron, 2016).

Europska središnja banka sa sjedištem u Frankfurtu ovim činom postaje glavno nadzorno tijelo unutar EU-a. Do tada se ECB bavila monetarnom i ekonomskom politikom, a od kada su svih 27 tadašnjih ministara usvojili neobavezujući ugovor postaje i najveći regulator unutar europodručja. Debata o daljnjem institucionalnom razvoju bankarske unije povukla je pitanje razdvajanja bankarskog nadzora i monetarne politike unutar ECB-a, jer je jasna stvar da na bankarski nadzor ne smiju utjecati odluke monetarne politike.

ECB-u je dana uloga nadzora bankarskog sektora iz razloga jer je jedino tako bilo moguće uspostaviti bankarsku uniju u ovako relativno kratkom roku, zbog institucionalne i zakonske infrastrukture ECB-a. Dotadašnje nadzorno tijelo je bilo EBA koja se sastojala od članova svih 27 europskih nacionalnih banaka ili drugih nadzornih tijela. Ona je formirana na početku 2011. godine pod utjecajem financijske krize te je dobila zadatak grupiranja svih nadzornih tijela država članica EU-a. EBA je nadzor vršila provođenjem stres testova, a zbog čega je i nerijetko bila i kritizirana. Razlog njene neučinkovitosti je bila ograničena ovlast i kontrola nad nacionalnim nadzornim tijelima, a to se očitivalo na podbačaju EBA-e da putem nadzora rano obavijesti o potencijalnom problemu. Na primjer, kada je Europsko vijeće raspravljalo o restrukturiranju Grčkog javnog duga EBA je odbila takav scenarij uključiti u stres test 2011. godine što je jedan od dokaza unutarnjeg političkog utjecaja. Nadalje EBA nije mogla uraditi

ništa kada su Njemačke banke odlučile ne sudjelovati u stres testu slijedeće godine pod zaštitom svog nacionalnog nadzornog tijela. Na teret joj se stavlja i propust vezan za španjolsku banku Bankia koja je trebala dvostruku sanaciju unatoč tome što je pozitivno ocijenjena na stres testu 2011. godine (Schoenmaker i Veron, 2016).

Stoga, odluka o prebačaju ovlasti na ECB donesena je iz nekoliko praktičnih razloga.

Prvi je kako bi se proširio opseg EBA-ine ovlasti bilo potrebno pokrenuti potpuno novi zakonski proces koji bi trebao puno vremena koje je u ovom slučaju dragocjeno. Tako da je jedina opcija koja je dozvoljavala Europskoj komisiji da odabere nadzorno tijelo bez glasovanja u Parlamentu bila imenovanje ECB-a kao glavnog nadzornog tijela. Drugi razlog odabira je da Komisija smije odabrati nadzorno tijelo samo unutar europodručja. Treći razlog je da ovakav odabir odaje priznanje ECB-u kao tijelu koje će balansirati između povezanih monetarnih i bankarskih politika. Zadnji razlog je uvjetovanje Njemačke da ECB bude glavno nadzorno tijelo u zamjenu za dokapitalizaciju u mogućim budućim bail-outovima godine (Schoenmaker i Veron, 2016).

Nakon što je ECB preuzela ulogu ideja je bila da EBA nastavi svoju ulogu kao nadzorno tijelo za države izvan europodručja barem do ponovnog izvještaja o stanju 2014. godine. Komisija je zaštitila EBA-inu autonomiju čime je osnažila njenu moć posredovanja postavljajući je za glavnog arbitra u EU raspravama koje se tiču bilo koje od zemalja europodručja. EBA također nastavlja sa svojim ostalim dotadašnjim funkcijama kao što je razvijanje jedinstvenih pravila i tehničkih standarda godine (Schoenmaker i Veron, 2016).

Set jedinstvenih pravila je vrlo jednostavna ideja o pravilima i standardima koji se donose kroz EU regulativu te se primjenjuju na sve EU članove ne ostavljajući prostora za nacionalni izbor. Nastanak jedinstvenih pravila je posljedica zadnje financijske krize te neuspjeha niza zemalja da se izbore sa financijskim poteškoćama same. Posebice se to očitovalo u područjima menadžmenta likvidnosti, razine kapitala te učinkovitosti unutarnjeg vođenja. Set jedinstvenih pravila za bankarski sektor je omogućen u okviru CRD IV direktive utemeljene od strane Baselskog odbora (Basel III), te usvojene od strane Europske Komisije 20. srpnja 2011. godine, a primjenjuje se od 01. siječnja 2014. godine (Aljančić, 2014).

4.1.2 ESM i rekapitalizacija banaka

Stvaranje Europskog stabilizacijskog mehanizma je došlo na red nakon Europske krize javnog duga koja se prelila na Europu iz Amerike. Vlade su dopuštale da deficiti idu previsoko te su počeli gubiti konkurentnost, a zatim se dogodilo ono neizbježno u 2010. godini. Države su počele gubiti pristup tržištu kapitala te su trebale pomoć. Prva od njih ju je zatražila Grčka.

Vodeći ljudi eurozone su se složili da direktna rekapitalizacija dolazi u obzir jedino ako je uspostavljen jedinstveni nadzorni mehanizam. Europski stabilizacijski mehanizam (eng. European Stability Mechanism-ESM) je zamijenio Europsku ustanovu za financijsku stabilnost (eng. European Financial Stability Facility-EFSF) u rujnu 2012. godine, a njeni članovi se mogu prijaviti za pomoć samo ako imaju problema sa financijskim sektorom i to pod određenim uvjetima. Njemačka je uvjetovala da će pristati na stalni ESM samo ako države članice potpišu ugovor o fiskalnoj kompaktnosti. Što je ubiti kratki ugovor koji traži budžetsku disciplinu unutar nacionalnog prava te će bail-out biti omogućen samo onim državama koje najprije potpisu ovaj ugovor (Merler, 2014).

Tek u 2014. države članice europodručja su se usaglasile oko operativnog okvira ESM-a i rekapitalizacije banaka. Zbog čega nije bilo interesa da se puno prije usuglase oko tzv. tadašnjeg ključnog koraka u razbijanju negativne veze između banaka i javnih dugova nije poznato ali vjeruje se da bi jedan od razloga mogao biti to da je od krize prošlo već dvije godine i smanjila se potreba za hitnim reagiranjem i uvođenjem ovog instrumenta. Drugim razlogom se smatra da djelomični podaci istraživanja sugeriraju da ovaj instrument neće previše doprinijeti sigurnijem financijskom sustavu kao što je očekivano (Merler, 2014).

4.1.3 Sanacija banaka i osiguranje depozita

Sanacija je po definiciji restrukturiranje s ciljem vraćanja institucije na pravi put. Vrlo je važno da se uspostavi sanacijski režim koji će ojačati financijsku stabilnost i poduzeti mjere sprječavanja velikih financijskih kriza.

Nakon uspostavljanja jedinstvenog nadzora na red je došlo uvođenje zajedničke sanacije propalih banaka. Komisija je dala prijedlog o uspostavljanju Bankovne direktive o oporavku i sanaciji (BRRD) koja bi napravila početni napredak harmonizirajući sanacijsku regulativu na cijelom EU području. Cilj joj je bio nošenje s neodrživim bankama te sprječavanje zaraze financijskih institucija. Dogovor je postignut 12. prosinca 2013. godine između EP, EU članica i EC. Direktiva je usvojena u Parlamentu zajedno sa jedinstvenim sanacijskim mehanizmom (SRM) temeljenim na članku 114 TFEU-a. Ovaj prijedlog je također uključivao Jedinstveno sanacijsko tijelo (eng. Single Resolution Authority-SRA) i Jedinstveni sanacijski fond (SRF). Prijedlog Komisije je bio osnovati i novo tijelo unutar jedinstvenog sanacijskog tijela, a to je jedinstveni sanacijski odbor (SRB) koji je zadužen sa pripremanje i predlaganje odluka o sanaciji banaka unutar europodručja. Prema donesenoj BRRD direktivi banke mogu postati kandidat za sanacijski proces ako ispunjavaju određene uvjete, a sve države članice europodručja moraju ovu direktivu implementirati u svoje nacionalne zakone do 1. siječnja

2015. godine s iznimkom mjere koja se odnosi na bail-in alat koja mora biti implementirana do 1. siječnja 2018. godine (Aljančić, 2014).

Do osnivanja SRM mehanizma nije postojalo tijelo unutar europske zajednice koje se nosilo sa propalim bankama. Mnoge banke su se smatrale "to big to fail" te su zbog izostanka ovakvog instrumenta dobivale velike količine javnog novca tijekom financijske krize. Procjena MMF-a je da se ti iznosi penju i do 8% EU BDP-a u periodu od 2007.-2010. godine. Stoga, SRM mehanizam je zamišljen da jasno da do znanja kreditorima banaka da će oni snositi trošak sanacije banke u slučaju da ona dođe u poslovne neprilike zbog preuzimanja prevelikog rizika, te da poboljša financijsku disciplinu na tržištu EU-a. Iako je SRM aktivan od početka 2016. godine određene države nisu uvele temeljnu Direktivu o oporavku i sanaciji banaka sve do početka implementacije SRM-a. To ukazuje da SRM nije efektivan na cijelom europodručju iz razloga jer unutar određenih zemalja nedostaje pravni temelj za njegovu provedbu. Uzrok tome leži u prevelikoj fleksibilnosti koje države članice imaju prilikom uvođenja direktiva. Također ako se nepodudarnost u regulaciji diljem zemalja povezuje s kritičnim problemima kao što je sanacija banke to potkopava vjerodostojnost cijelog regulatornog sustava (Aljančić, 2014).

Na temelju navedenog prijedloga sanacijske ovlasti je trebala imati ECB banka pa zatim EBA međutim i jedna i druga institucija bi mogle imati suprotstavljene ciljeve unutar njih samih te je ovlast pala na Sanacijski odbor. Kao i kod SSM Odbora i ovaj će biti odgovoran za institucije koje su pod direktnim nadzorom ECB-a dok će nacionalna sanacijska tijela imati ovlasti nad svim ostalim institucijama (Aljančić, 2014).

Najveći problem dovršetka SRM mehanizma je bio problem SRF-a. Iz razloga jer se Njemačka nije slagala sa centraliziranom kontrolom te zajedničkom odgovornosti za eventualne podbačaje banaka. Kompromis je postignut, vrlo teško ali je postignut te je od 2015. godine i nadalje počelo prikupljanje doprinosa pod BRRD direktivom, a SRM prikupljanje je počelo od 1. siječnja 2016. godine od kada je SRM aktivan (Aljančić, 2014).

Što se tiče razvoja Europskog sustava osiguranja depozita godine 1986. Europska Komisija je prvi puta spomenila potrebu osiguranja depozita što je tada bilo milijama od onoga što to danas predstavlja. Prva takva direktiva datira iz 1994. godine kada je kreiran okvir za harmonizaciju sustava osiguranja depozita među EU državama. Postizanje većeg osjećaja sigurnosti kod depozitora nažalost nije postignut te su ostale velike razlike među državama u osiguranom iznosu, isplati te odgovornosti. Sljedećih 15 godina ovaj okvir ostaje nepromijenjen dok su se financijska tržišta promijenila u mnogočemu tijekom tog perioda.

Komisija je najavila i istakla važnost modernizacije ovog financijskog mehanizma te ukazala na njegove mane. Međutim ključne slabosti su se pokazale za vrijeme zadnje financijske krize te su gotovo sve zemlje počele s renovacijom sustava za osiguranje depozita. Značajan bijeg depozita iz Grčke u 2011. i Španjolske u 2012. prema novim jačim financijskim centrima ih je sigurno na to natjerao. Dodatni prijedlog je predložen u travnju 2009. godine (Direktiva 2009/14/EC) koji proširuje već postojeću direktivu. Iznos pokrića osiguranih depozita je podignut na 50 000 eura do sredine 2009. , te onda na 100 000 eura po depozitoru do kraja 2010. godine. Vrijeme isplate je također skraćeno na 20 radnih dana. Direktiva iz 2009. godine je također uvela obavezu daljnjeg istraživanja mogućnosti harmonizacije DGS-a ali ograničenja vremenskog perioda. Direktiva iz 2010. godine nije doživjela uspjeh jer nije postignut kompromis ali su u 2012. zemlje članice izrazile želju za nastavkom pregovora o DGS-u. Modificirana DGS direktiva je usvojena od strane Europskog Parlamenta zajeno sa BRRD-om i SRM-om na datum 15. travnja 2014. godine. Novost nove direktive je bila da prilikom polaganja novca u banku depozitari su upoznati sa svim važnim činjenicama o zaštiti njihovih depozita. (Aljančić, 2014).

Iako postoji velika želja za harmonizacijom i stvaranjem zajedničkog sustava osiguranja depozita, vrlo malo napredka je napravljeno prema tom cilju. Pokazalo se da je vrlo teško postići dogovor tamo gdje bi moglo biti potencijalnih fiskalnih posljedica. Unatoč tome da je od siječnja 2015. godine zajednički ex-ante financijski aranžman uveden, neće biti povezivanja zajedničke zaštite depozita diljem zemalja EU-a. Iako su sanacija i zaštita depozita tretirani kao odvojene cjeline, ove dvije se funkcije nerijetko susreću u praksi. Recimo Depozitna zaštita Japana ima i sanacijske ovlasti također, a jedan od prijedloga Schoenmaker i Gross (2012) je osnivanje Europskog sustava zaštite depozita i sanacijskog tijela unutar jedne cjeline koja bi postala nova institucija odvojena od jedinstvenog nadzora.

Daljnji koraci trebaju tek biti poduzeti prema stvaranju zajedničkog financiranja depozitnog osiguranja jer ovaj mehanizam čini ključan stup Bankarske unije osiguravajući sredstva za saniranje individualnih propadanja banaka te pokrivanje osiguranih depozita s ciljem očuvanja monetarne stabilnosti.

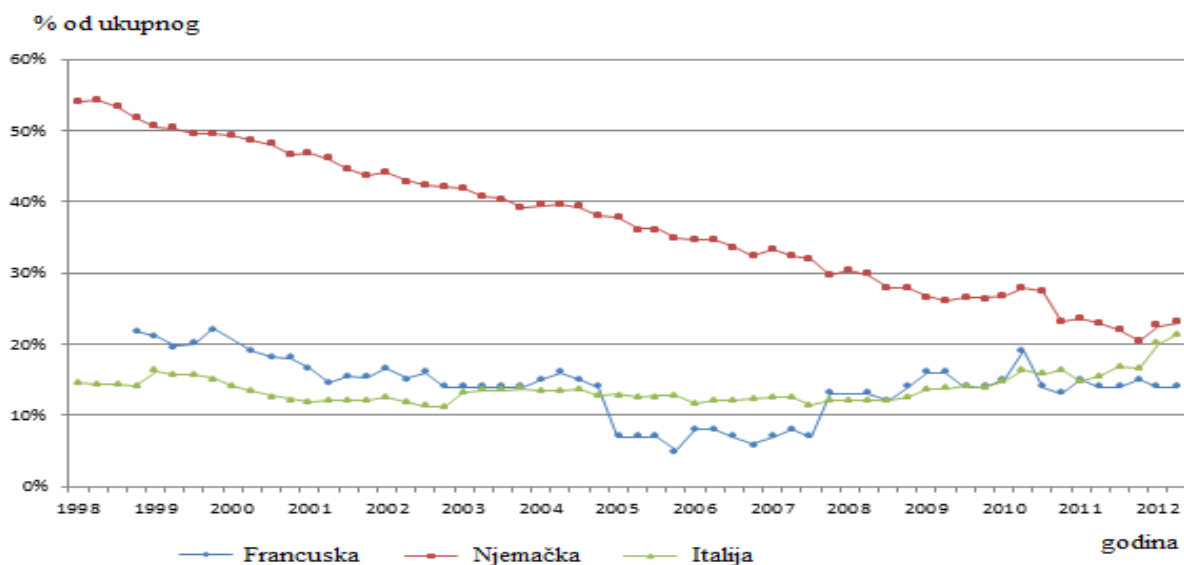
4.2 Analiza ograničavajućih faktora daljnjeg razvoja

U slučaju da bankarska unija ostane u sadašnjem obliku ne bi se ostvarili ciljevi i željeni efekti zbog kojih je i nastala. Nedostatak zajedničkog osiguranja depozita na eurorazini povećava mogućnost zaraze, a nepotpuna implementacija sanacijske regulacije bez financijskog pokrića negativno utječe na financijsku stabilnost bankarske unije.

Nedostatak zajedničke fiskalne zaštite odraz je nevoljkosti mnogih europskih država da razmotre mogućnost da npr. porezni obveznici zemlje A financiraju makar privremeno bankovnu krizu u zemlji B. Prema ovom stajalištu banke, iako sada nadzirane od strane europskih institucija još uvijek ostaju nacionalna stvar. Rezultat je negativna veza između banaka i država zbog čega je između ostalog bankarska unija i nastala (Sannucci, 2016).

4.2.1 Javni dug u vlasništvu banaka

Dok god banke drže prekomjerne iznose duga vlastitih država negativna veza između te iste banke i države ne može biti kontrolirana ni prekinuta. Dok god postoji ova veza područje eurozone će biti podložno financijskim šokovima koji su već jednom prije doveli eurozonu na rub propadanja. Bilance Francuskih i Talijanskih banaka pokazuju da one uvijek drže značajan dio ukupnog javnog duga svojih država. Također podaci za Njemačku pokazuju da je u ne tako davnoj prošlosti pola ukupnog nacionalnog duga bilo u rukama njemačkih banaka. Tek nakon uspostave eura banke su diverzificirale svoje portfolije (Gros, 2013).

Grafikon 2. Udio javnog duga u rukama domaćih banaka u ukupnom dugu u Francuskoj, Njemačkoj i Italiji

Izvor: Gros (2013)

Razlog iza ove pojave je vrlo jednostavan. Regulatori su ovaj način učinili privlačnim jer banke ne moraju držati nikakav zaštitni kapital kao protutežu javnom dugu u svom vlasništvu. Zaštitni kapital banka mora držati samo u slučaju ako su određenu vrstu investicije nadležna regulatorna tijela propisala kao rizičnu i dodjelila joj ponder rizičnosti. Međutim ponder rizika na državne obveznice (javni dug) jednak je nula. Ova pretpostavka da je dugovanje

državi bez rizika proteže se kroz cijelu bankarsku regulaciju i time indirektno potiče banke da drže državni dug. Iskustvo pokazuje da slučaj vezan za neizvršavanje financijskih obveza od strane države nije čest međutim kada se dogodi gubitci su veliki. U manje razvijenim državama eurozone banke u vlasništvu imaju iznos državnih obveznica jednak iznosu ukupnog kapitala ili čak i više tako da bi banke s procijenjenim rizikom od 100% u slučaju krize s rezervnim kapitalom mogle pokriti samo 8% gubitaka. Osim niske rizičnosti još jedan od razloga zašto banke drže velike količine javnog duga je taj da moraju imati određeni dio likvidne imovine u svom posjedu. Državne obveznice su općepoznate kao vrlo likvidna imovina međutim zadnjih godina se pokazuje da i državne obveznice mogu u određenim slučajevima biti nelikvidne tako da izlika držanja državnih obveznica kao jedine likvidne imovine više nije opravdana (Gros, 2013).

Osnovni princip financija je smanjenje rizika putem diversifikacije imovine. Iz tog razloga sve banke, osiguravajuća društva, investicijski fondovi moraju ograničiti izloženost riziku na određeni mali dio ukupne investicije ili kapitala (za banke). U slučaju držanja velike količine državnog duga banke nemaju nikakva ograničenja, a logika iza toga je da nema razloga postavljati ograničenja kada je rizik njegovog držanja jednak nuli. Sve ovo doprinosi stvaranju vrlo negativne petlje između banaka i državnog duga kojega imaju u vlasništvu te sputavaju razvoj bankarske unije kojoj je cilj otkloniti ovakve financijske probleme. Ovakvo ne tretiranje očitog problema čini se odgovara i pojedinim državama i bankama, države žele održati razinu potražnje za vlastitim dionicama kako bi imale jednostavniji pristup financiranju, a banke kako bi održale visoke prihode. Međutim zbog ovakvog kratkovidnog pogleda na objašnjenu situaciju vrlo je izgledno da dođe do dužničke krize i daljnjeg održavanja negativne petlje između banaka i država (Gros, 2013).

4.2.2 Potreba za izmjenom ugovora

Poteškoće s kojima se suočava Komisija nastojeći zadržati svoj prijedlog u okviru ograničenja TFEU-a su jedan od razloga zbog kojih se smatra da Bankarska unija za dugoročni napredak treba promjenu temeljnog Ugovora. Štoviše uloga Nadzornog odbora, Upravnog Vijeća te odredbe za zemlje van europodručja postaju sve kompleksnije jer se izbjegava nužna promjena u ugovorima. Prilikom pregovora traži se idealno rješenje u ograničenim uvjetima te uz ionako dva suprotstavljena cilja potrebno je osigurati i određenu zaštitu unutar novonastale mjere ili odredbe. Vidljivo je da u ovoj teškoj situaciji nije čudno da jedan dio stručnjaka vjeruje da će preveliki naglasak na izbjegavanje promjene ugovora donijeti kontra

efekt te negativne posljedice na bankarsku uniju a time i EU općenito (Europska Komisija, 2015).

4.2.3 Implementacija zajedničke zaštite depozita

Iako postoji snažna tendencija i želja za harmonizacijom i stvaranjem zajedničkog osiguranja depozita na europskoj razini vrlo je malo napretka ostvareno prema tome cilju. Kako bi bankarska unija bila potpuna i snažnija u borbi s budućim financijskim neprilikama u bankarskom sektoru potrebno je staviti ovaj mehanizam u upotrebu. Prepreka uvođenju ovog mehanizma i dovršenju barem u zakonskom smislu bankarske unije je uključenost potencijalno velikih fiskalnih posljedica. Prijedlog Komisije uključuje ili uvođenje novog jedinstvenog DGS-a umjesto dosadašnjih pojedinačnih sustava osiguranja depozita ili formiranje sustava od već postojećih DGS-a koji bi davali kredibilitet jedni drugima. U suštini DGS bi značio podjelu tereta rizika te jednaku zaštitu svih depozitora neovisno u kojoj je zemlji položen depozit. Poremećaji u konkurentnosti bi bili svedeni na minimum te bi razlike u prekograničnom osiguranju štediša prestajale postojati (Sannucci, 2016).

Zajednički sustav osiguranja depozita je finalni cilj u implementaciji okvira bankarske unije. Prijedlog Komisije za uvođenjem DGS direktive je pozitivan korak u povećanju osiguranog iznosa depozita, ali prijedlog za zajedničkim tijelom još uvijek izostaje. Uvođenje ovog završnog mehanizma u bliskoj budućnosti je najviše sprječavano iz političkih razloga. Nakon uspostave jedinstvenog sanacijskog fonda nedostatak zajedničkog osiguranja depozita stvara motiv da Sanacijski odbor prebacuje odgovornost za sanaciju banaka natrag na države, a posljedica je opet negativna veza između banaka i država (Sannucci, 2016).

Schoemaker & Gros (2012) upozoravaju na potencijalne konflikte ukoliko sanacija i osiguranje depozita ostanu na nacionalnoj razini. ECB može biti mišljenja da se određena banka treba ugasiti dok nacionalne vlasti smatraju da se ta ista banka još može spasiti. Drugi slučaj konflikta može biti da ECB dopušta banci prekomjerno preuzimanje rizika, a kada dođe problem sanacije to prebaci na nacionalna tijela. Uloga zajedničkog osiguranja depozita dakle treba biti kristalno jasna, te ne može biti predstavljena kao kutija iz koje se olako može uzimati novac za ugrožene depozite. Zajedničko osiguranje depozita je važan dio integrirane sigurnosne mreže namijenjene stabilizaciji financijskog sustava te daljnji koraci prema dovršetku ovog stupa trebaju tek biti poduzeti.

5. INTEGRACIJA HRVATSKOG BANKARSKOG SUSTAVA

Kako bi se ispitale mogućnosti integracije hrvatskog bankarskog sustava u europsku bankarsku uniju potrebno je sagledati sve njene prednosti i nedostatke, kao i strukturu i stabilnost nacionalnog bankarskog sustava. Objektivno gledano bankarska unija nije dovršena, a pozicija država van europodručja u bankarskoj uniji nije definirana. Zbog toga zemlje van europodručja koje sudjeluju u bankarskoj uniji neće biti ravnopravne zemljama članicama europodručja. Sve su to nepoznanice u jednadžbi koje trebaju utjecati na odluku o integraciji hrvatskog bankarskog sustava u bankarsku uniju.

5.1 Mogućnosti integracije hrvatskog bankarskog sustava u europsku bankarsku uniju

Nadzorni financijski mehanizam prije krize temeljio se na neovisnim nacionalnim tijelima koja su nadzirala i bila odgovorna samo za institucije na vlastitom području djelovanja. Harmonizacija regulatornih pravila je težila minimumu, a prudencijalna regulacije je bila popustljivog karaktera kako bi se održala konkurentnost domaćih financijskih institucija. Sve to je dovelo do kraha financijskog sustava i loše pripremljenosti u slučaju financijskog šoka koji je uslijedio (Belke et al., 2016).

Zbog toga se javila potreba za makroprudencijalnim pristupom, u kojem se uzima u obzir globalna financijska sigurnost neovisno o nacionalnim granicama, a ne samo sigurnost pojedinih financijskih institucija. Zbog navedenog je osnovana bankarska unija. U početku djelovanja bankarske unije naglasak je bio samo na države članice europodručja jer su one bile najviše pogođene zadnjom financijskom krizom. Ipak, da bi bankarska unija bila efektivna mora postojati mogućnost uključivanja država koje ne pripadaju europodručju u bankarsku uniju. Navedeno je potrebno da bi se onemogućilo stvaranje konkurentskih poremećaja te očuvalo jedinstveno tržište (Belke et al., 2016).

Iako je nastavak s daljnjom europskom integracijom prirodan smjer za države izvan europodručja, svi aspekti bankovne unije ne predstavljaju potencijalnu korist za njih pa pitanje sudjelovanja u bankarskoj uniji ostaje otvoreno. Dakle, za Hrvatsku kao državu koja nije članica europodručja sudjelovanje u bankarskoj uniji nije obavezno. Hrvatskoj i ostalim državama van europodručja je omogućena dodatna opcija sudjelovanja u bankarskoj uniji (opting-in). Pomoću navedene opcije zemlja izvan europodručja može uspostaviti blisku suradnju sa ECB-om tj. pristupiti bankarskoj uniji bez istovremenog pristupanja europodručju i tako postati opt-in zemlja. Ipak, postavlja se pitanje da li se navedenim zemljama možda više isplati pristupanje bankarskoj uniji nakon pristupanja europodručju. Opting-in znači

obavezno sudjelovanje u sva tri stupa bankarske unije, koji predstavljaju strukturu bankarske unije pa se postavlja pitanje isplati li se zemljama van europodručja priključiti na ovaj način strukturiranoj bankarskoj uniji (Belke et al., 2016).

Države van europodručja koje žele pristupiti bankarskoj uniji moraju podnijeti zahtjev za sudjelovanjem i osigurati nužne zakonske promjene. Time potvrđuju da će njihovo nacionalno tijelo za nadzor u budućnosti djelovati pod pravilima i smjernicama ECB-a, kao općeg regulatornog tijela na euro razini. Točnije, ECB nema direktne ovlasti nad nacionalnim nadzornim institucijama zemalja izvan europodručja već predlaže smjernice i daje instrukcije državnim tijelima koje imaju te ovlasti. Zemlja koja iskoristi opciju ulaska i sudjelovanja u bankarskoj uniji mora provesti i temeljitu procjenu vlastitog bankarskog sustava te prihvatiti da će u budućnosti svi akti koje prihvati ECB biti obvezujući i za njenu središnju banaku. Što se tiče izlaska iz bankarske unije za sada ne postoji ta opcija za zemlje članice europodručja, dok se bliska suradnja sa zemljama članicama van europodručja može prekinuti na inicijativu same zemlje ili na prijedlog ECB-a. U Tablici 2. bit će prikazan status zemalja izvan europodručja prema zemljama europodručja unutar bankarske unije (Belke et al., 2016).

Tablica 2. Usporedba statusa između zemalja članica europodručja i zemalja van europodručja u bankarskoj uniji

Status	Zemlja članica europodručja	Zemlja članica EU izvan europodručja
Članstvo u bankarskoj uniji	Obavezno	Dobrovoljno
Sudjelovanje u Nadzornom odboru	Da	Da
Sudjelovanje u Upravnom vijeću	Da	Ne
Sudjelovanje u Sanacijskom odboru	Da	Da
Pristup sredstvima likvidnosti ECB-a	Da	Ne
Pristup Sanacijskom fondu	Da	Da
Pristup fondu za osiguranje depozita	Da	Da
Pristup ESM fondu	Da	Ne

Izvor: (Belke et al., 2016).

U nastavku rada biti će navedene potencijalne prednosti i nedostaci integracije hrvatskog bankarskog sustava u europsku bankarsku uniju kako bi se detaljnije moglo vidjeti je li članstvo u uniji poželjno za hrvatski bankarski sustav. Međutim, najprije će biti navedene pretpostavke koje potencijalne članice bankarske unije, a među njima i Hrvatska, trebaju ispuniti kako bi financijska sigurnost unutar unije bila veća.

5.2 Zakonodavne i regulatorne pretpostavke

Regulatorne pretpostavke sudjelovanja u bankarskoj uniji su (Europsko vijeće, 2014):

- sudjelovanje u jedinstvenom regulacijskom okviru na eurorazini (set jedinstvenih pravila- koji uključuje i direktivu o kapitalnim zahtjevima CRD IV)
- sudjelovanje u regulativi koja upravlja oporavkom i sanacijom banaka;
- sudjelovanje u regulativi koja se odnosi na sustav osiguranja depozita;

Prvo, set jedinstvenih pravila je implementiran zajedno sa Direktivom o kapitalnim zahtjevima CRD IV što će značajno doprinijeti prema robusnosti bankovnog sektora stvarajući ravnopravnost na financijskom tržištu. Smisao pravila je općenito da osiguraju stalnu primjenu regulatornog okvira kao pretpostavku za sigurno funkcioniranje bankarskog sustava diljem EU-a (Europsko vijeće, 2014).

Pretpostavka je bila da će se CRD IV direktiva o kapitalnim zahtjevima prenijeti u nacionalno pravo te poslužiti kao pravna osnova za utvrđivanje razine zaštitnog kapitala kod banaka. Vjeruje se da će utjecati i na bonuse bankara te lakše upravljanje i transparentnost vezana za bankarsku dobit (Europsko vijeće, 2014).

Sljedeća regulatorna pretpostavka unutar seta jedinstvenih pravila je direktiva o oporavku i sanaciji banaka koja bi zemlji članici bankarske unije donijela pravila postupanja s bankama u nevolji tj. pred propadanjem (Europsko vijeće, 2014).

Uvođenje europskog sustava zaštite depozita nije još zaživjelo te kao pretpostavka unutar bankarske unije nije ostvarena, međutim u studenom 2015. Komisija je dala prijedlog na usvajanje s ciljem jednake zaštite deponenata diljem EU-a (Europsko vijeće, 2014).

5.3 Analiza utjecaja članstva u bankarskoj uniji na hrvatski bankarski sustav

Kako bi analizirali efekte na hrvatski bankarski sustav zbog eventualnog priključenja bankarskoj uniji razdijelit ćemo pozitivne od negativnih učinaka kako bi lakše pojedinačno uvidjeli pozitivne i negativne stvari koje to članstvo donosi.

5.3.1 Potencijalne prednosti sudjelovanja u bankarskoj uniji za hrvatski bankarski sustav (opting-in)

Gledajući sa perspektive zemlje koja nije članica europodručja sudjelovanje u bankarskoj uniji donosi nekoliko prednosti i to diljem bankarske unije bez obzira na valutu korištenja. Kao prva navedena je povećana stabilnost i povjerenje u bankarski sustav. Ako se SSM pokaže kao dobar i stabilan nadzorni mehanizam sa ECB-om na čelu, hrvatski bankarski sustav bi učlanjenjem u bankarsku uniju profitirao poboljšanjem financijskog položaja banaka. Također, ako se SSM mehanizam pokaže učinkovitim Hrvatska će indirektno profitirati zbog poboljšanog položaja velikih banaka čije se podružnice nalaze unutar Hrvatske, neovisno o tome sudjeluje li u bankarskoj uniji ili ne (Belke et al., 2016).

Druga prednost sudjelovanja je potencijalno jači i učinkovitiji nadzor te jedinstveno nadgledanje kao alternativa dosadašnjem fragmentiranom nacionalnom nadzoru. Kao članica bankarske unije država bi trebala profitirati zbog primjene strože regulative koja vrijedi za sve članove u Uniji, što je posebno važno u slučaju velikih banaka koje se protežu u više država gdje će jedinstvena pravila vrijediti jednako. Smatra se da će ECB kombiniranjem znanja nacionalnih nadzornih tijela te raspolaganjem većim brojem informacija doprinjeti većoj sinergiji unutar bankarske unije (Belke et al., 2016).

Nadalje, sudjelovanje Hrvatske u bankarskoj uniji bi potencijalno doprinijelo boljoj komunikaciji između nacionalnih nadzornih tijela te ojačalo „home-host“ odnose. U zemljama van europodručja, pogotovo u CEE državama, su većinom „host“ države, što znači da sadrže puno stranog kapitala u bankovnom sektoru (većinom iz europodručja). Hrvatska je i sama „host“ država. Ulaskom Hrvatske u bankarsku uniju ECB bi (u okviru SSM-a) vršio nadzor i nad matičnim bankama europodručja i nad njihovim podružnicama u Hrvatskoj čime bi se poboljšala komunikacija i smanjili problemi u koordinaciji između europskih i domaćih nadzornih tijela. Navedeno bi dovelo do poboljšanja financijskog položaja velikih banaka na europodručju čime bi se ojačale i njihove podružnice u zemljama koje nisu članice europodručja, poput Hrvatske. Hrvatska bi također dobila pravo glasa u nadzornom odboru kao i pristup određenim podacima matičnih banaka, što ne bi bilo moguće ukoliko ona ostane izvan SSM-a (Belke et al., 2016).

Nadzor financijskih institucija s ECB-om na čelu SSM-a bi potencijalno mogao ograničiti prekomjerni rizik zbog stalnog povećanja javnog duga. Međutim, takva potražnja za istim je rezultat povlaštenog tretmana koncepta javnog duga unutar kapitalnih i likvidonosnih zahtjeva. U tom slučaju podjela rizika unutar SSM-a nije dovoljno za prekidanje veze između javnog duga i banaka, osobito u slučaju velikih banaka. Kako SSM sam ne može prekinuti ovu vezu, ECB će pokušati pomoći u rješavanju ovog problema. Na način da će ograničiti ulaganja u „domaće vrijednosne papire“ i uvodeći adekvatnije kapitalne zahtjeve na državne obveznice u vlasništvu banaka. S obzirom da fiskalna pozadina potrebna za očuvanje financijske stabilnosti mora biti omogućena od strane država članica EU-a, „efekt zaraze“ među bankovnim sektorom nije eliminiran u potpunosti (Belke et al., 2016).

Peta prednost koja će biti navedena je potencijalno poboljšanje političke pozicije koju bi Hrvatska ostvarila članstvom. Sudjelovanje bi donijelo utjecaj na nadzornu politiku unutar SSM-a, što je s vrlo poželjno gledajući s političke perspektive, a i s obzirom da je projekt bankarske unije još uvijek procesu nastanka, uvijek je poželjno sudjelovati od početka i prilikom izrade takvog mehanizma (Belke et al., 2016).

Šesti argument koji se navodi kao potencijalna prednost koju bi hrvatska ostvarila sudjelovanjem u bankarskoj uniji odnosi se na banke. Prednost je da će banke sudjelovanjem u bankarskoj uniji profitirati od harmoniziranog nadzornog okvira, a zajednički zahtjevi za izvještavanje i metoda procjene imovine doprinijeti će smanjivanju troškova poslovanja i povećanju efikasnosti alokacije kapitala unutar SSM-a. Prije priključenja bankarskoj uniji Hrvatska bi morala proći rigoroznu i nepristranu sveobuhvatnu procjenu, koja bi otkrila slabe strane i potaknula korektivne radnje koje bi u konačnici ojačale cjelokupni bankarski sustav. To bi moglo značiti da bi priključenjem Hrvatske bankarskoj uniji banke bile opremljene s dovoljnim iznosom kapitala. Zauzvrat svemu tome hrvatske banke pod nadzorom SSM-a mogu biti atraktivnije procijenjene od strane investitora, te time uživati niže troškove financiranja te premiju rizika, kao i lakši pristup novcu (likvidnosti). U svakom slučaju bankovni sustav pod ovim režimom bi trebao izgledati stabilnije nego prije (Belke et al., 2016).

Sljedeća sedma potencijalna prednost sudjelovanja u bankarskoj uniji za Hrvatsku dolazi od efektivnog sanacijskog mehanizma koji bi u situaciji krize opskrbio pogođene banke sa dodatnom likvidnosti kako bi spriječio širenje krize i panike na europodručju. SRM je logičan slijed podizanja sanacije na razinu nadzora i zajedno sa EDIS-om kao posljednjim utočištem bi zemlji pristupnici omogućio prevladavanje šoka koji ta ekonomija individualno ne bi

podnijela. Važno je napomenuti da uz ostale koristi, članstvo Hrvatske u SRM mehanizmu donosi i sudjelovanje u Sanacijskom odboru u kojem se odlučuje o sanacijskom planiranju i implementaciji sanacijskih mjera. Europska komisija je naložila da se formira jedinstveni set sanacijskih pravila kako bi se uklonili poremećaji uzrokovani divergencijom među nacionalnim sanacijskim praksama te nedostatkom nedefiniranog procesa donošenja odluka. Takav kredibilan mehanizam bi poboljšao koordinaciju i podjelu tereta problema vezanih za prekogranični neuspjeh u financijskom poslovanju. To bi u budućnosti ograničilo korištenje novca poreznih obveznika u spašavanju banaka (Belke et al., 2016).

Zadnja potencijalna prednost koju bi Hrvatskoj donijelo sudjelovanje u bankarskoj uniji je pristup trećem stupu koji je još u procesu nastanka, a to je osiguranje depozita i pristup zajedničkom fondu. Ovaj mehanizam prebacuje odgovornost za financijsku stabilnost na razinu bankovne unije. Zemlje članice eurozone i zemlje koje iskoriste opciju sudjelovanja u bankarskoj uniji imaju jednako pravo u okviru EDIS-a prema početnom prijedlogu jer kako je naglašeno ovaj stup još nije u funkciji. Cilj mu je osigurati da ne dođe do bijega kapitala iz zemalja gdje je fiskalna situacija lošija te da depozitari ne posumnjaju u sposobnost države da ispuni obveze osiguranja njihovih depozita. Za države Centralne i Istočne Europe ovaj mehanizam bi potencijalno donio prednost zbog visoke prisutnosti stranog kapitala i opasnosti od sistemskog rizika. U dogledno vrijeme potencijalne prednosti ovog stupa su samo teoretske prirode jer još ni prva sva stupa SSM i SRM nisu pokazala svoju učinkovitost (Belke et al., 2016).

5.3.2 Potencijalno negativne strane članstva u bankarskoj uniji kao opt-in zemlja

Sudjelovanje Hrvatske u bankarskoj uniji (kao opt-in zemlje) vuče sa sobom određene rizike koji su povezani sa još uvijek nedefiniranom pozicijom zemalja sudionica koje nisu u europodručju. Odnosno, zemlje članice bankarske unije van europodručja imaju manja prava od onih koje su u europodručju. Neki od tih rizika su povezani sa slabostima bankarske unije koja još nije dosegla svoju konačnu formu i utječu jednako na sve njene članice. Ipak, jedan je dio rizika vezan za opt-in zemlje (naročito CEE zemlje) zbog specifičnosti i razine razvijenosti domaćeg bankarskog sektora, što je slučaj i u Hrvatskoj (Belke et al., 2016).

Ograničen utjecaj na proces donošenja odluka unutar SSM-a je jedan od nedostataka s kojim se Hrvatska, kao opt-in zemlja, mora suočiti. Iz razloga što u Hrvatskoj nije uveden euro kao službena valuta ne postoji mogućnost sudjelovanja u nadzornom vijeću ECB-a. Kao opt-in zemlja Hrvatska bi izgubila gotovo svu nadzornu ovlast prebacujući je na ECB. Navedeno je očiti nedostatak jer time unutar SSM-a postoji različit tretman prema njegovim članovima.

Postoje pokušaji izjednačavanja razlika, međutim još uvijek ne postoji dovoljno dobro rješenje koje bi izjednačilo jednakost u procesu donošenja odluka između opt-in zemlje i punopravne članice bankarske unije. Ipak, moguće je sudjelovanje Hrvatske u Nadzornom odboru SSM-a gdje bi potencijalno mogla utjecati na odluke o matičnim bankama koje imaju podružnice u Hrvatskoj. Do danas na ovaj način strukturiran mehanizam funkcionira vrlo dobro te nije zabilježen slučaj gdje ECB Upravno vijeće nije usvojilo odluku predloženu od strane Nadzornog odbora (Belke et al., 2016).

Također, kao potencijalni nedostatak izdvaja se to što opt-in zemlje nemaju pristup ECB likvidnim postrojenjima kao ni ESM fondu već se moraju osloniti na svoj nacionalni zaštitni fond. Ova razlika između punopravnih članica bankarske unije i opt-in zemalja nije pogodna za stabilnost bankarske unije. Zbog navedenog hrvatske banke mogle bi se investitorima činiti kao manje kredibilne od banaka u europodručju čime može doći do narušavanja jedinstvenog tržišta. Ovaj problem može biti djelomično ublažen osnivanjem EDIS-a jer opt-in zemlje tada ne bi bile financijski zaštićene samo iz nacionalnih izvora (Belke et al., 2016).

Sljedeća u nizu potencijalnih nedostataka za Hrvatsku kao članicu bankarske unije je rizik od izlaska (opt-out) zbog mogućeg nezadovoljstva u uniji. Mogućnost izlaska iz unije dana je opt-in zemljama kako bi se kompenzirala ograničena prava donošenja odluka unutar SSM-a. Izlazak je moguć nakon što proteku tri godine članstva u bankarskoj uniji. Rizik od opt-outa je što bi prekidanje bliske suradnje s bankarskom unijom potencijalno smanjilo privlačnost tržišta države za strane i domaće investitore što bi rezultiralo odljevom kapitala iz zemlje. Napuštanje SSM-a automatski znači i napuštanje SRM/SRF-a te EDIS/DIF-a ostavljajući nacionalni financijski sustav ranjivim. U toj situaciji Hrvatska bi bila prisiljena osnovati fond za sanaciju i osiguranje depozita na nacionalnoj razini u skladu sa BRRD i DSG Direktivama. Iako SRM i EDIS regulacija predviđa vraćanje do tada uplaćenih doprinosa državi koja se odlučila na opt-out upitno je koliko bi tog novca stvarno bilo vraćeno. Zbog navedenog stabilnost hrvatskog financijskog sustava bila bi upitna (Belke et al., 2016).

Nadalje, postavlja se pitanje koliko je nadzor na europskoj razini efektivniji od nacionalnog jer samo centraliziranje nadzora nije dovoljno za efektivniji nadzor. Funkcioniranje postavljene regulative unutar SSM-a, tj. podjela ovlasti između ECB-a i nacionalnih nadzornih tijela još nije pokazala svoju efektivnost u praksi pa navedeno pitanje ostaje nedorečeno. Međutim, prilično je sigurno da će u konačnici ECB postati institucija koja postavlja standarde u nadzornoj praksi bankarske unije te će sve zemlje članice kao i one zemlje u bliskoj suradnji morati prihvatiti te standarde. ECB će tako na ljestvici ovlasti biti

iznad nacionalnih nadzornih tijela te će sporovi među njima uvijek ići u korist ECB-a. Za Hrvatsku to potencijalno može značiti odljev visoko kvalitetnog ljudskog kapitala iz nacionalnih nadzornih tijela prema ECB-u. Navedeno će biti popraćeno povećanjem nadzornih zadataka unutar SSM-a i gubitkom autonomije u nadzoru banaka. Još uvijek je nejasno hoće li još jedan dodatni sloj u bankarskom nadzoru (ECB) značiti i dodatno povećanje administrativnih i birokratskih procesa unutar SSM-a. ECB se provođenjem nadzorne funkcije te pazeći na svoju reputaciju (monetarna vlast) suočava sa većim reputacijskim rizikom. Nadalje, mikroprudencijalna, makroprudencijalna te monetarna politika provedena od strane ECB-a u kombinaciji sa nadzorom može voditi preopterećenju, većem operativnom riziku i unutarnjem sukobu interesa (Belke et al., 2016).

Dodatno, sudjelovanjem unutar bankarske unije Hrvatska bi kao i ostale članice još uvijek u pravilu imala fleksibilnost primjene makroprudencijalnih alata. Ipak, ECB može donijeti odluku o primjeni strožih mjera usmjerenih na borbu protiv sistemskog ili makroprudencijalnog rizika na razini kreditnih institucija. Navedena odluka može biti donesena na vlastitu inicijativu ili na prijedlog nacionalne vlasti. Makroprudencijalne moći ECB-a su primjenjive samo preko alata standardiziranih unutar CRDIV/CRR direktive. Upotreba ostalih makroprudencijalnih mjera ovisi o nacionalnim makroprudencijalnim ovlastima. ECB-ova moć nad nacionalnom razinom makroprudencijalne regulacije joj omogućava reagiranje u situaciji kada potencijalna opasnost od sistemskog rizika nije prepoznata na nacionalnoj razini i pravovremeno. To u isto vrijeme može povećati oslanjanje nacionalnih supervizora na ECB-a da poduzme korektivne mjere. ECB je izrazio podršku nacionalnim vlastima u smislu davanja potpune fleksibilnosti kako bi se uveli stroži prudencijalni zahtjevi za makroprudencijalne svrhe. Smatra se da je ovaj pristup dobar s obzirom na činjenicu da se nacionalni financijski sustavi podosta razlikuju među državama koje bi trebale sačinjavati bankarsku uniju. Posljedično tome trebali bi se smanjiti lokalni sistemski rizici od strane nacionalnih makroprudencijalnih vlasti. Navedeno je osobito važno za Hrvatsku i ostale CEE zemlje s obzirom da je njihova ekonomija neuravnotežena (Belke et al., 2016).

Slijedeći u nizu nizu potencijalnih rizika za Hrvatsku kao potencijalnu članicu bankarske unije je upitna efektivnost SSM mehanizma u opt-in zemljama naspram dosadašnje nacionalne razine nadzora. Razlog tome može biti širok opseg utjecaja samog SSM-a, ali i manjak sustavnog značaja lokalnih banaka gledano s perspektive SSM-a. Za relativno male zemlje poput Hrvatske to bi značilo da se problemi velikih banaka sustavno važnih zemalja

rješavaju nauštrb tržišnih ekonomija malih država jer se smatra da su one manje važne. Tim pristupom, SSM podcjenjuje lokalni sistemski rizik malih banaka (prema da bi bile važne) i bazira se na grupe banaka ili matične banke iz razloga jer ECB uglavnom nadzire kreditne institucije na konsolidiranoj osnovi. S obzirom da ECB ima najveću moć pri donošenju odluka te sve informacije dobivene nadzorom u opt-in zemlji, smatra se da bi trebao preuzeti i odgovornost za banke u navedenoj zemlji. Ovaj problem je naročito izražen u CEE državama (potencijalnim opt-in državama) s obzirom da podružnice koje se nalaze u njima imaju manju važnost nego matične banke koje se nalaze u europodručju (Belke et al., 2016).

Suprotno mišljenje je da bi CEE zemlje prilikom odluke o opt-inu trebale znati da će banke koje nisu pokrivene SSM-ovim nadzorom činiti 25-50% imovine bankovnog sektora. S tim rečeno mnoge lokalne banke će ostati pod neizravnim nadzorom što bi trebalo održati ravnotežu između ECB-ovog (izravnog) nadzora i nacionalnog (neizravnog) nadzora. To omogućuje da se provjeri postoje li neke proturječnosti u procjeni rizika između nacionalne procjene i procjene bankarske unije. Lokalni rizik na nacionalnoj razini može postati sistemski i na taj način privući pozornost ECB-a, gdje će ECB onda moći preuzeti nadzor ako smatra da nije bio pravilno provođen do tog trenutka (Belke et al., 2016).

Centraliziranje kapitala i menadžment likvidnosti je sljedeći nedostatak za Hrvatsku kao potencijalnu članicu bankarske unije ističe Belke et al. (2016). ECB može biti sklona primjeni nadzora na najvišoj razini konsolidacije čime se omogućuje centralizirano upravljanje kapitalom i likvidnošću unutar SSM-a. To bi moglo dovesti do oslobađanja više sredstava koja bi se kretala slobodno između banke majke i njene podružnice, a ne nužno s ciljem stabilnosti i korisnosti za podružnice u opt-in državama. Mogući potencijalni rizik destabilizirajućih transfera likvidnosti i imovine iz domaćih banaka pod geslom općeg interesa je zabrinjavajući za SSM zbog domaće i vanjske financijske stabilnosti. Belke et al. (2016) kaže da bi ECB skupni nadzor bio efektivniji od nacionalnog po pitanju prekograničnih problema, ali manje efektivan u identifikaciji lokalnog rizika, što je razlog zbog kojeg nacionalna nadzorna tijela trebaju biti uključena (Belke et al., 2016).

Sljedeći nedostatak koju donosi potencijalno članstvo u bankarskoj uniji je kompliciran i potencijalno neefikasan proces donošenja odluka unutar SRM-a. Složenost SRM mehanizma ne doprinosi činjenici da u vrijeme krize i potrebe reakcija SRM-a mora biti brza, učinkovita i pravovremena osobito kada se radi o restrukturiranju velikih prekograničnih banaka. Također neefikasnost sustava se pokazuje i prilikom bilo kakve modifikacije sanacijskog okvira. Sve

to ukazuje da će biti teško ostvariti u isto vrijeme centraliziran sanacijski proces i ravnotežu između matične države i države u kojoj financijska institucija posluje (Belke et al., 2016).

Zadnji u nizu nedostataka na koji bi Hrvatska trebala obratiti pozornost kao potencijalna članica bankarske unije su problemi vezani za SRF fond, kao što su postupno uvođenje i nedostatnost samog fonda. Postupno uvođenje je njegova privremena slabost te dok god je dio odgovornosti za sanaciju još uvijek na nacionalnoj razini neće biti prekinuta veza između banke i države u cilju uvođenja jedinstvenog mehanizma za sanaciju. Popunjavanje fonda očekuje kroz 8 godina, a veličina fonda će iznositi oko 55 milijardi eura što se smatra nedovoljnim iznosom u slučaju krize (Belke et al., 2016).

S obzirom da SRM ne predstavlja dovoljnu zaštitu koristeći se SRF fondom u slučaju krize, države poput Hrvatske nemaju poticaj za učlanjenje u bankarsku uniju. Također, po članku 69. SRM regulacije dan je dojam da jednom kada se dosegne željeni iznos za popunjavanje fonda (55 milijardi eura) doprinosi više neće biti potrebni. Navedeno može potaknuti preuzimanje većeg rizika od strane banaka s obzirom da SRF neće više brinuti o faktoru rizika pojedine banke. Također, banke mogu nemoralno preuzimati veće rizike oslanjajući se uvijek na očekivanja da će troškovi sanacije banke biti pokriveni iz zajedničkih fondova. Ipak, neke simulacije bankarskog sustava su pokazale da bi sustav izdržao financijsku krizu s inicijalnom veličinom fonda (Belke et al., 2016).

Sve u svemu, unatoč nekim prednostima, još uvijek je previše nedostatka i rizika pri priključivanju Hrvatske u bankarsku uniju u njejoj trenutnoj formi koji je obeshrabljuju da se odluči na taj korak.

5.4 Statistička analiza koeficijenta korekcije ukupne neto izloženosti unutar

Bankarske unije

U ovom dijelu diplomskog rada empirijski će biti testirane relativne vrijednosti korekcije ukupne neto izloženosti bankarskog sektora 15 država bankarske unije, te će pojedinačno biti uspoređene sa rezultatima Hrvatske. Sekundarni podaci potrebni za izračun koeficijenta korekcije uzeti su iz rezultata stres testa i provjere kvalitete imovine (AQR) koje je provela EBA. Koeficijent (postotak) korekcije ukupne neto izloženosti biti će izračunat kao udio ukupnih ispravaka vrijednosti (rezervacija) u ukupnoj neto izloženosti bankarskog sektora pojedine države.

Ispravak vrijednosti, kao poslovni događaj, se u svakodnevnom govoru poklapa s pojmom rezervacija. Prema tome kada pročitamo da je neka banka za loše kredite rezervirala 100 milijuna kuna logično bi bilo zaključiti da je nevedeni iznos u kunama stavljen "sa strane" s ciljem da bude upotrebljen kao nadomjestak ukoliko se loši krediti ne vrata. Isto tako ukoliko se "rezervacije oslobode" da se zaključiti da novac u iznosu te rezervacije (koji je bio imobiliziran) postaje dostupan za upotrebu. U stvarnosti u kontekstu bankarskih rezervacija za loše kredite stvari se odvijaju malo drugačije (Lider, 2016).

Pod ispravkom vrijednosti se podrazumijeva da banka u svoje poslovne knjige zavede stanje kao da se kredit prema kojem se rezervira neće naplatiti, odnosno kao da je taj novac izgubljen. Dakle, ako banka za loše kredite rezervira, primjerice, 100 milijuna kuna to u praksi znači da će ta banka trenutačno upisati 100 milijuna kuna rashoda, a u okviru računovodstvene zabilježbe istog događaja smanjit će vrijednost danih kredita za tih 100 milijuna kuna i tako umanjiti imovina banke za navedeni iznos. Posljedično, ako se "rezervacije" oslobode jer je dužnik ponovo počeo otplaćivati kredit ili je središnja banka olabavila politiku, banka će ponovo revalorizirati kredit, odnosno povećati njegovu računovodstvenu vrijednost te si ubilježiti prihod za to povećanje. Dakle, ovdje se radi samo o računovodstvenim događajima, bez ikakvog stvarnog oslobađanja sredstava i mogućnosti da se novac "odblokira" i stavi u upotrebu (Lider, 2016).

Zbog korištenja ne u potpunosti prikladnog termina "rezervacija" kontekst rečenice koju negdje pročitamo može zvučati nelogično. Naprimjer, kada središnja banka zbog opće situacije na kreditnom tržištu zaključi da bi trebalo promijeniti politiku te dodatno umanjiti računovodstvene vrijednosti problematičnih kredita, nećemo govoriti da se nešto umanjuje (iako se zapravo umanjuje), nego da se nešto povećava - povećavaju se rezervacije ili ispravci (Lider, 2016).

U kontekstu rezervacije ili ispravaka vrijednosti ima smisla govoriti o postotcima zbog činjenice da nisu svi loši krediti jednako loši. Dakle, ovisno o vjerojatnosti da kredit bude vraćen rezervira se određeni postotak vrijednosti kredita. Prema tome, ukoliko je očigledno da kredit neće biti vraćen potrebno mu je umanjiti vrijednost odnosno rezervirati 100 % kredita (Lider, 2016).

Ukupna neto izloženost, odnosno ukupan iznos izloženosti riziku sastoji se od (wuestenrot.hr, 2016):

- iznosa izloženosti ponderiranog rizikom za kreditni rizik (standardizirani pristup)
- iznosa izloženosti za pozicijski i valutni rizik u skladu sa standardiziranim pristupima
- iznosa izloženosti riziku za operativni rizik (jednostavni pristup)

Koeficijent korekcije ukupne neto izloženosti bitan je pokazatelj s obzirom na činjenicu da vjerodostojno pokazuje za koliko je relativno potrebno povećati ispravke vrijednosti i rezerviranja u odnosu na ukupnu neto izloženost, tj. smanjiti vrijednosti kredita. Dakle, ovaj koeficijent nam pokazuje realnu veličinu "greške" koju su banke napravile pri izračunu ispravaka vrijednosti i rezerviranja. Drugim riječima, banke su pretpostavile da je ukupna izloženost riziku manja nego što je to u stvarnosti slučaj, odnosno manja nego što su pokazali EBA-ini stres testovi i procjena kvalitete imovine (AQR).

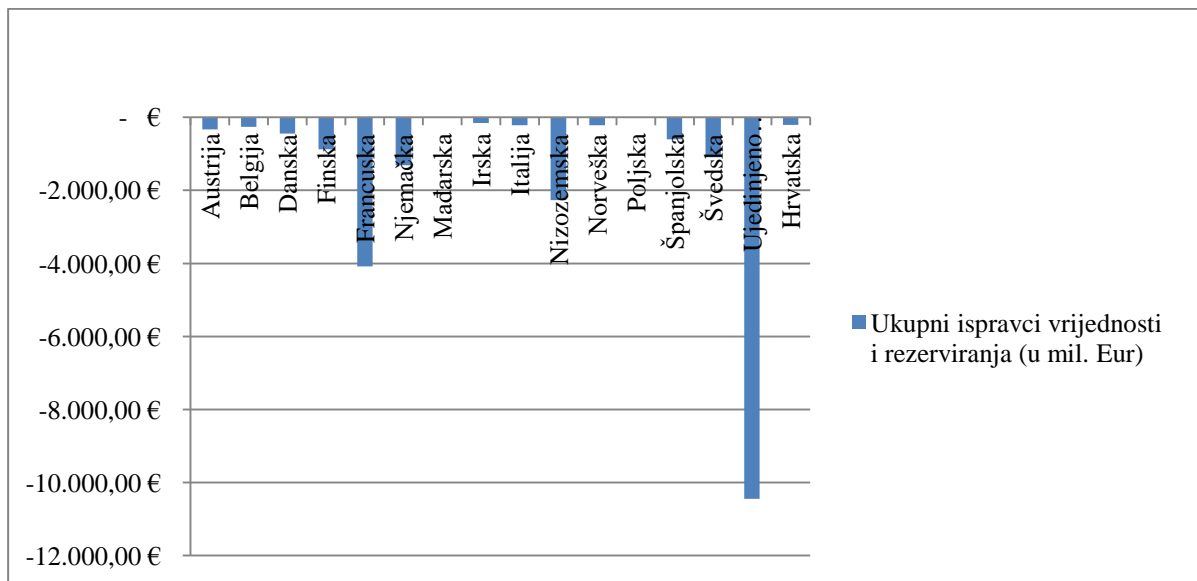
U Tablici 2. prikazane su vrijednosti Ukupnih ispravaka vrijednosti i rezerviranja, vrijednosti Ukupne neto izloženosti, kao i vrijednosti Koeficijenta korekcije ukupne neto izloženosti za 15 analiziranih država Bankarske unije i Hrvatsku.

Tablica 3. Prikaz koeficijenta korekcije za 16 država EU-a

Ime banke	Ukupni ispravci vrijednosti i rezerviranja (u mil. Eur)	Ukupna neto izloženost (u mil. Eur)	Koeficijent korekcije ukupne neto izloženosti (%)
Austrija	329,00 €	188.044,74 €	0,17
Belgija	259,00 €	157.334,22 €	0,16
Danska	442,00 €	196.236,53 €	0,23
Finska	875,00 €	45.421,94 €	1,93
Francuska	4.087,00 €	2.416.756,28 €	0,17
Njemačka	1.315,00 €	1.179.209,51 €	0,11
Mađarska	0 €	21.517,33 €	0,00
Irska	159,00 €	121.508,61 €	0,13
Italija	216,00 €	890.282,27 €	0,02
Nizozemska	2.269,00 €	764.227,13 €	0,30
Norveška	222,00 €	110.041,79 €	0,20
Poljska	0 €	43.542,16 €	0,00
Španjolska	606,00 €	1.444.635,90 €	0,04
Švedska	1.098,00 €	341.606,43 €	0,32
Ujedinjeno kraljevstvo	10.450,00 €	2.437.028,50 €	0,43
Ukupno	22.327,00 €	1.035.739.334,00 €	0,00
Hrvatska	209,20 €	38.956,80 €	0,54

Izvor: Izrada autora

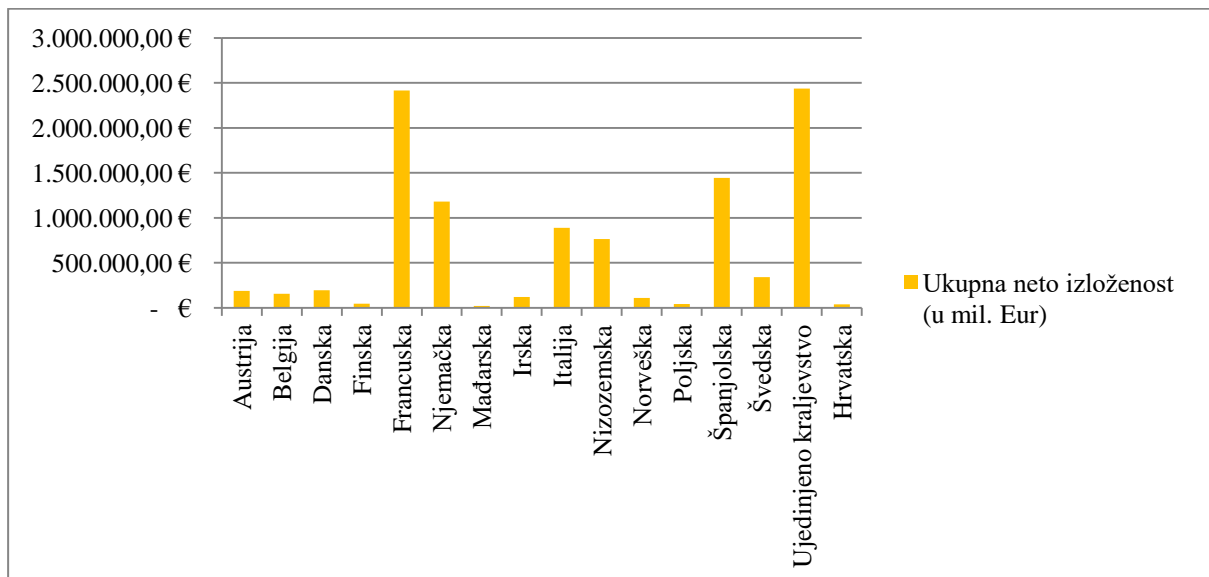
Na Grafikonu 3. prikazane su vrijednosti Ukupnih ispravaka vrijednosti i rezerviranja za 15 analiziranih država Bankovne unije i Hrvatsku u mil. Eur.

Grafikon 3. Ukupni ispravci vrijednosti i rezerviranja unutar bankarske unije (u mil. Eur)

Izvor: Izrada autora

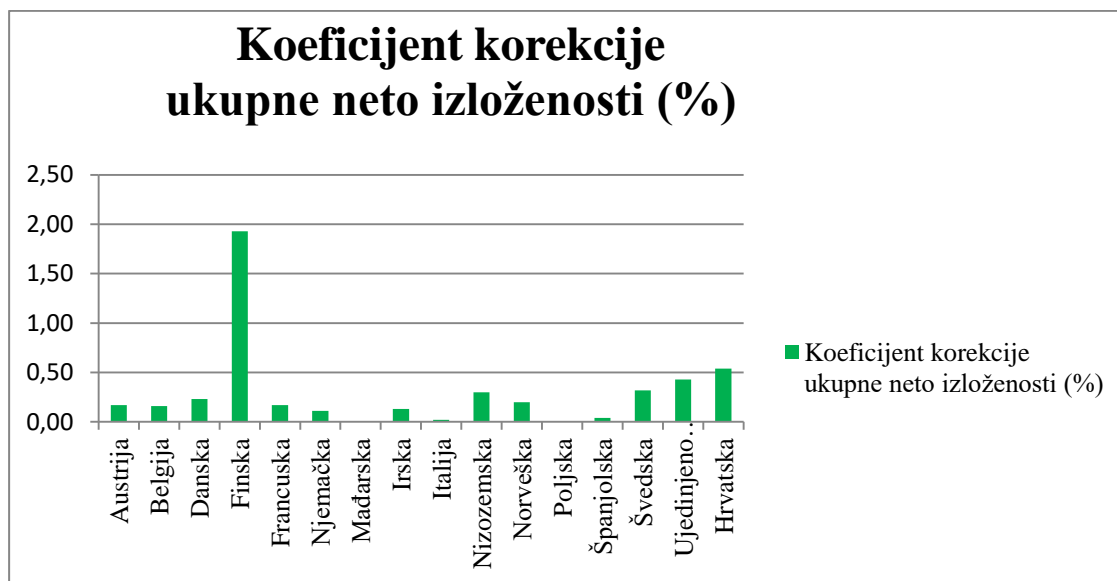
Na Grafikonu 4. prikazane su vrijednosti Ukupnih neto izloženosti za 15 analiziranih država Bankovne unije i Hrvatsku u mil. Eur.

Grafikon 4. Ukupna neto izloženost unutar bankarske unije (u mil. Eur)

Izvor: Izrada autora

Na Grafikonu 5. prikazane su vrijednosti Koeficijenta korekcije ukupne neto izloženosti za 15 analiziranih država Bankovne unije i Hrvatsku u %.

Grafikon 5. Koeficijent korekcije ukupne neto izloženosti (%) unutar bankarske unije

Izvor: Izrada autora

Podaci navedeni u Tablici 3. i prikazani na Grafikonima 3.-5. su nam poslužili kao ulazni podaci za jednostavnu statističku analizu koja je dala slijedeće rezultate. Statistička analiza provedena je u programu IBM SPSS Statistica.

Tablica 4. Statistički pokazatelji koeficijenta korekcije ukupne neto izloženosti

N	Valid	15
	Missing	0
Mean		,2807
Median		,1700
Mode		,00 ^a
Std. Deviation		,47267
Variance		,223
Range		1,93
Minimum		,00
Maximum		1,93
Percentiles	25	,0400
	50	,1700
	75	,3000

a.) najmanja vrijednost moda je prikazana (višestruki mod)

Na uzorku 15 zemalja iz bankarske unije dobili smo slijedeće rezultate:

Prosječna vrijednost koeficijenta korekcije ukupne neto izloženosti u analiziranih 15 država, odnosno aritmetička sredina (eng. Mean) iznosi 0.28%. Ipak, za usporedbu vrijednosti navedenog koeficijenta u Hrvatskoj sa ostalim analiziranim državama bankarske unije mjerodavna je vrijednost medijana (eng. Median) koja iznosi 0.17%. Ta vrijednost mjerodavna je s obzirom na činjenicu da jedino koeficijent korekcije ukupne neto izloženosti u Finskoj značajno odstupa od vrijednosti koeficijenta u ostalim analiziranim zemljama. Prema tome, medijan je bolji reprezentant centralne tendencije od aritmetičke sredine jer na njega ne djeluju ekstremne vrijednosti (Finska) te predstavlja pozicijsku srednju vrijednost.

Vrijednost koeficijenta korekcije ukupne neto izloženosti za Hrvatsku iznosi 0.54% što je znatno iznad medijana ovog koeficijenta u uzorku 15 zemalja bankarske unije. To znači da je kod hrvatskih banaka uključenih u ovu analizu potrebna korekcija ispravaka i rezervacija u odnosu na ukupnu neto izloženost puno veća nego za analizirani uzorak.

Razlika između najveće i najmanje vrijednosti numeričkoga obilježja naziva se raspon varijacije obilježja. Maksimalna vrijednosti korekcije koeficijenta ukupne neto izloženosti iznosi 1.93% , a minimalna vrijednost korekcije tog koeficijenta 0%. Dakle, dodatni ispravci i rezerviranja kod Poljske i Mađarske su iznosili 0 mil. EUR pa je kod njih vrijednost koeficijenta korekcije 0%. Prema tome raspon varijacije obilježja iznosi 1.93%, te predstavlja grubu mjeru disperzije obilježja.

Varijanca je srednje kvadratno odstupanje numeričkih vrijednosti obilježja od aritmetičke sredine te iznosi 0.21 te predstavlja apsolutnu mjeru disperzije u drugom stupnju. Standardna devijacija je pozitivni korijen iz varijance i predstavlja apsolutnu mjeru disperzije u prvom stupnju, a u ovom slučaju iznosi 0.46.

Iz Tablice 3. je također vidljivo da je 1/4 država iz uzorka ima koeficijent korekcije ukupne neto izloženosti 0.04% i manji, dok 3/4 država ima koeficijent korekcije 0.3% i manji. Iz navedenog se da zaključiti da Hrvatska ima koeficijent korekcije u zadnjem kvartilu (0.54% > 0.3%).

Tablica 5. Korelacija između ukupnih ispravaka, ukupne neto izloženosti i koeficijenta korekcije ukupne neto izloženosti

		Koeficijent korekcije ukupne neto izloženosti	Ispravci vrijednosti i rezerviranja	Ukupna neto izloženost
Pearson Correlation	Koeficijent korekcije ukupne neto izloženosti	1,000	-,116	-,123
	Ispravci vrijednosti i rezerviranja	-,116	1,000	-,790
	Ukupna neto izloženost	-,123	-,790	1,000
Sig. (1-tailed)	Koeficijent korekcije ukupne neto izloženosti	.	,340	,332
	Ispravci vrijednosti i rezerviranja	,340	.	,000
	Ukupna neto izloženost	,332	,000	.
N	Koeficijent korekcije ukupne neto izloženosti	15	15	15
	Ispravci vrijednosti i rezerviranja	15	15	15
	Ukupna neto izloženost	15	15	15

Izvor: Izrada autora

Korelacija (r) je međuzavisnost odnosno povezanost slučajnih varijabli, a mjera stupnja podudarnosti slučajnih varijabli predstavlja mjeru korelacije. Korelacija može biti pozitivna i negativna. Pozitivna je ako rast (pad) jedne varijable prati rast (pad) druge varijable dok negativna znači da rast jedne varijable prati pad druge varijable. Ukoliko je korelacija potpuna, govori se o funkcionalnoj povezanosti varijabli, a ukoliko je djelomična, govori se o stohastičkoj ili statističkoj vezi.

Korelacija između ukupnih ispravaka i ukupne neto izloženosti je srednje jaka i negativna te iznosi -0.79 . Navedeno znači da povećanje iznosa ukupnih ispravaka rezultira smanjenjem ukupne neto izloženosti.

Korelacija između koeficijenta korekcije ukupne neto izloženosti i ukupnih ispravaka je -0.11 , što znači negativna i slaba korelacija.

Korelacija između koeficijenta korekcije ukupne neto izloženosti i ukupne neto izloženosti je negativna i slaba, a njen iznos je -0.12 .

6. ZAKLJUČAK

Velika financijska kriza iz 2007. pokazala je slabosti europskog bankarskog tržišta koje nije izdržalo teret sistemskog rizika te je doživjelo slom. Veza između banaka i država bila je prevelika i negativno je djelovala na obje strane. Na navedeni problem mnogi ekonomski stručnjaci su već ukazivali sugerirajući da nadzor na nacionalnoj razini nije dovoljan te da taj isti nadzor povećava fragmentaciju financijskog tržišta. Financijska kriza potaknula je pitanje organizacije, funkcionalnosti i snage globalnog financijskog sustava te ukazala na potrebu za promjenama u zakonodavnom uređenju i nadzoru financijskog sektora EU-a, pogotovo u europodručju. Na krilima navedenih događaja i promjene u razmišljanju nastaje ideja o Bankarskoj uniji kojom bi se pokušala postići integracija financijskog tržišta. Također, navedeno bi omogućilo slobodno kretanje kapitala unutar tog istog jedinstvenog tržišta s pojačanim financijskim nadzorom na nadnacionalnoj razini.

Države članice europodručja (one koje su uvele euro) ujedno su i države članice bankarske unije, a ostale članice EU-a preispituju svoje prednosti i nedostatke priključenja novom režimu. Među tim državama se nalazi i Hrvatska, koja još nije uvela euro. U ovom radu analizirane su prednosti i nedostaci sudjelovanja Hrvatske u bankarskoj uniji ili opciji uspostavljanja bliske suradnje (sudjelovanje u uniji bez pristupanja europodručju odmah). Sigurno je jedno, a to je da bi svaka država pa i Hrvatska trebala imati izbor o pristupanju te ni u kom slučaju politički interesi ne bi smjeli nadilaziti ekonomske.

Nadalje, test provjere kvalitete imovine je pokazao je da su četiri najveće banke koje posluju u Hrvatskoj dobro kapitalizirane i sposobne poslovati po svim propisima i najstrožim europskim kriterijima. Drugo, hrvatska prudencijalna regulacija, koja je često bila ocjenjivana kao prestroga, pokazala se preblagom u odnosu na zahtjeve ECB-a i EBA-a. To je vidljivo i u jednostavnoj statističkoj analizi, koja je napravljena unutar ovog rada, gdje je udio ukupnih rezervacija u ukupnoj neto izloženosti prelazio prosjek uzorka od 15 zemalja iz EU-a. Uzrok tome je kriva procjena loših plasmana što je za četiri banke uključene u testiranje značilo 1.56 milijardi kuna dodatnih ispravaka i rezervacija. Zbog navedenog bi prvenstveno trebalo hrvatsku prudencijalnu regulativu približiti strožim europskim kriterijima da bi se uopće moglo razmišljati o pristupanju hrvatske bankarskoj uniji.

Prema riječima sadašnjeg guvernera HNB-a, Borisa Vujčića, Hrvatska će još sačekati sa pristupanjem bankarskoj uniji dok se ne oforme i stave u funkciju sva tri stupa bankovne unije. Objektivno, bankarska unija nije dovršena te je wait-and-see pristup odgovor na kratku povijest bankarske unije. SSM mehanizam je operativan tek dvije godine, a Sanacijski odbor

bilježi godinu dana rada te ni jedan slučaj sanacije tako da će buduća iskustva sa navedena dva mehanizma kao i formiranje trećeg mehanizma biti presudni čimbenici o priključenju ostalih država. Dakle, trenutno je možda više argumenata na strani koja zagovara čekanje i promatranje kako će se bankarska unija razvijati u bliskoj budućnosti.

Dakle, prerano je da bi se napravila opsežna i točna procjena svih efekata bankarske unije na Hrvatsku i ostale zemlje van europodručja koje bi joj se htjele pridružiti. U budućnosti bi trebali nastaviti kontinuirano analizirati razvitak bankarske unije, kao i sve parametre koji bi mogli utjecati na odluku potencijalnih država članica za učlanjenje.

LITERATURA:

1. Bande, A., Banking integration in the EU (2012): A process marked by battle between two systems, University of Twente, [Internet], raspoloživo na: <https://www.utwente.nl/en/bms/pa/staff/donnelly/Thesis%20-%20A%20Bande%202008%2012.pdf>
2. Bank Governance Leadership Network, The future of banking in Europe: regulation, supervision and a changing competitive landscape, View Points, (Tapestry Networks, January,2016.), [Internet], raspoloživo na: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY_-_The_future_of_baking_in_Europe_-_January_2016/\\$FILE/EY-the-future-of-banking-in-europe-jan-2016.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY_-_The_future_of_baking_in_Europe_-_January_2016/$FILE/EY-the-future-of-banking-in-europe-jan-2016.pdf)
3. Bruni, F. et. al. (2014): Money, regulation & growth: financing new growth in Europe. Vienna: The European Money and Finance Forum
4. Cartletti, E., et. Al. (2016): Supervisory Incentives in a Banking Union, IMF Working Paper, WP/16/186, [Internet], raspoloživo na: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2016/wp16186.pdf>
5. Crisan, L.C.(2014): The stress test-A new challenge for the banking union, International Journal of Business and Management, Vol II (4), [Internet], raspoloživo na: http://www.iises.net/download/Soubory/IJOBM/V2N4/pp22-30_ijobm_V2N4.pdf
6. Deutsche Bank (2013): EU Banking Union: Right idea, poor execution, [internet], raspoloživo na: https://www.dbresearch.com/PROD/DBR_INTERNET_EN-PROD/PROD000000000319670/EU+Banking+Union%3A+Right+idea,+poor+execution.PDF, [04.09.2013.]
7. Elliott, D.J. (2012): Key issues on European banking union, The Brookings Intitution, Washington, [Internet], raspoloživo na: <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/11-european-banking-union-elliott.pdf>
8. Europska Komisija (2013): The SRM-Essential for a stronger single market & EMU and to avoid bank bail-outs, [internet], raspoloživo na: http://ec.europa.eu/internal_market/finances/docs/banking-union/dg-markt-factsheets-srm_en.pdf, [rujan, 2013.]
9. Europska Komisija (2014): A Single Resolution Mechanism for the Banking Union – frequently asked questions, [internet], raspoloživo na: http://europa.eu/rapid/press-release MEMO-14-295_en.htm

10. Europska komisija: [Internet], raspoloživo na: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/banking-union_en
11. Europski parlament (2016): European Deposit Insurance Scheme-Completing the Banking union, [internet], raspoloživo na: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/579090/EPRS_BRI\(2016\)579090_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/579090/EPRS_BRI(2016)579090_EN.pdf), [14.04.2016.]
12. Europsko vijeće (2014): Bankovna unija, [internet], raspoloživo na: <http://www.consilium.europa.eu/hr/policies/banking-union/>
13. Gros, D., (2013): EZ banking union with a sovereign virus, [internet], raspoloživo na: <http://voxeu.org/article/ez-banking-union-sovereign-virus>
14. Huttel, P. i Schoenmaker, D. (2016): Should the „Outs“ join the European Banking Union, Brugel Policy Contribution, [Internet], raspoloživo na: <http://bruegel.org/2016/02/should-the-outs-join-the-european-banking-union/>
15. Merler, S., et al. (2014): 2014 Financial Odyssey: How should the first steps of the banking union be implemented, [internet], raspoloživo na: <http://voxeu.org/article/first-steps-banking-union-implementation>
16. Nielsen, B., Smeets, S. (2017): The role of EU institutions in establishing the banking union. Collaborative leadership in the EMU reform process, Journal of European Public Policy, [Internet], raspoloživo na: <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13501763.2017.1285342?needAccess=true>
17. Sannucci, V., (2016): Fixing and completing European Economic and Monetary Union: the cost of the unfinished Banking Union, [internet], raspoloživo na: <http://www.bis.org/review/r161219f.pdf>
18. Schoenmaker, D., et al. (2016): European banking supervision: the first eighteen months, [internet], raspoloživo na: <http://bruegel.org/wp-content/uploads/2016/06/Blueprint-XXV-web.pdf>
19. Veron, N.(2012): Europe's single supervisory mechanism and the long journey towards banking union, Brugel Policy Contribution, No. 2012/16, [Internet], raspoloživo na: [http://aei.pitt.edu/36841/1/Europe's_single_supervisory_mechanism_and_the_long_journey_towards_banking_union_\(English\).pdf](http://aei.pitt.edu/36841/1/Europe's_single_supervisory_mechanism_and_the_long_journey_towards_banking_union_(English).pdf)
20. Lider.media (2016) [Internet], raspoloživo na: <https://lider.media/znanja/nikakav-novac-za-lose-kredite-ne-stavlja-se-na-stranu/>

21. Veron, N.(2015): Europe's radical Banking union, Oxford University Press, [Internet],
raspoloživo na:
<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.694.3254&rep=rep1&type=pdf>

PRILOZI:

PRILOG 1: POPIS TABLICA

Tablica1. Sanacija EU banaka ovisno o jačini šoka i razini zaštitnog kapitala

Tablica2. Usporedba statusa između zemalja članica europodručja i zemalja van europodručja u bankarskoj uniji

Tablica3. Prikaz koeficijenta korekcije za 16 država EU-a

Tablica4. Statistički pokazatelji koeficijenta korekcije ukupne neto izloženosti

Tablica5. Korelacija između ukupnih ispravaka, ukupne neto izloženosti i koeficijenta korekcije ukupne neto izloženosti

PRILOG 2: POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Klasifikacija EU banaka prema veličini

Grafikon 2. Udio javnog duga u rukama domaćih banaka u ukupnom dugu u Francuskoj, Njemačkoj i Italiji

Grafikon 3. Ukupni ispravci vrijednosti i rezerviranja unutar bankarske unije (u mil. Eur)

Grafikon 4. Ukupna neto izloženost unutar bankarske unije (u mil. Eur)

Grafikon 5. Koeficijent korekcije ukupne neto izloženosti (%) unutar bankarske unije

PRILOG 3: POPIS SKRAĆENICA

BRRD- Bank Recovery and Resolution Directive- Direktiva o oporavku i sanaciji banaka

CEE- Central and Eastern Europe- (zemlje) centralne i istočne Europe

CRD- Capital Requirements Directive- Direktiva o kapitalnim zahtjevima

CRR- Capital Requirements Regulations- Kapitalni zahtjevi i regulativa

DGS- Deposit Guarantee Scheme- Sustav osiguranja depozita

DGSD- Deposit Guarantee Scheme Directive- Direktiva o osiguranju depozita

EBA- European Bank Authority- Europsko tijelo za bankarstvo

ECB- European Central Bank- Europska Centralna Banka

EDIS- European Deposit Insurance Scheme- Jedinstveni sustav osiguranja depozita

EMU- European Monetary Union- Europska monetarna unija

ESM- European Stability Mechanism- Europski stabilizacijski mehanizam

ESRB- European Systemic Risk Board- Europski odbor za sistemski rizik

EU- European Union- Europska unija

FED- The Federal Reserve- Sustav federalnih rezervi (SAD)

HNB- Hrvatska narodna banka

IGA- Intergovernmental Agreement- Međudržavni sporazum

IMF- International Monetary fund- Međunarodni monetarni fond

SIFIs- Systemically Important Financial Institutions- Sistemski važne financijske institucije

SRA- Single Resolution Authority- Jedinstveno sanacijsko tijelo

SRB- Single Resolution Board- Jedinstveni sanacijski odbor

SRM- Single Resolution Mechanism- Jedinstveni sanacijski mehanizam

SSM- Single Supervisory Mechanism- Jedinstveni nadzorni mehanizam

TFEU- Treaty on the functioning of the European Union- Ugovor o funkcioniranju Europske unije

SAŽETAK

U ovom radu prikazano je osnivanje bankarske unije, odnosno integriranog financijskog okvira kao odgovor na gospodarske i financijske probleme. Cilj ovog diplomskog rada je analizirati proces nastanka bankarske unije te prikazati njenu ulogu u bankarskom sektoru zemalja članica Europske unije, kao i mogućnost Hrvatske da se uklopi u taj sustav. U radu je prikazana struktura bankarske unije koja se sastoji od tri glavna stupa te njihova zakonodavna uporišta. Također, prikazana je uloga EBA-e koja je uz ECB glavno tijelo bankarske unije, a ujedno i tijelo zaduženo za nadzor financijskih institucija. Nadalje, biti će prikazane prednosti i mane integracije hrvatskog bankarskog sustava u navedeni financijski mehanizam. U radu je obrađeno i pitanje ravnopravnosti banaka između onih država koje nisu članice europodručja i onih koje jesu, jer države koje su izvan europodručja ne mogu sudjelovati u odlukama upravnog vijeća ECB-a. Navedeno pitanje je obrađeno kako bi se što bolje mogla prikazati težina odluke o učlanjivanju Hrvatske u bankarsku uniju. Provedena je i statistička analiza koja uspoređuje koeficijent korekcije ukupne neto izloženosti Hrvatske sa ostalim zemljama bankarske unije kako bi se pokazalo u kojoj mjeri Hrvatska odstupa od europskog prosjeka.

Ključne riječi: Bankarska unija, financijska kriza, EBA, integracija, bliska suradnja;

SUMMARY

This paper presents the establishment of a banking union, as an integrated financial framework in response to economic and financial problems. The aim of this graduate thesis is to analyze the process of creating a banking union and to present its role in the EU banking sector, as well as Croatia's ability to integrate into this system. The paper presents the structure of the banking union which consists of three main pillars and their legal bases. Also the role of the EBA is presented which together with the ECB is the main body of the banking community and at the same time the body responsible for overseeing financial institutions. Furthermore, the advantages and disadvantages of integrating the Croatian banking system into the mentioned financial mechanism will be presented. The paper deals with the issue of equality between banks that are not members of the euro area and those that are, and it is because countries outside the European area can not participate in decisions of the ECB Governing Council. The above question was dealt with in order to better illustrate the weight of the decision to join Croatia in the banking union. A statistical analysis was also compiled and it compares the correction coefficient of Croatia's total net exposure with other countries of the banking community to show how much Croatia deviates from the European average.

Keywords: Banking Union, financial crisis, EBA, integration, opt-in;